

# GRAFIKAI SZEMLE

A KÖNYVNYOMDÁSOK SZAKKÖRÉNEK  
HIVATALOS KÖZLÖNYE

SZAKFOLYÓIRAT AZ ÖSSZES GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

SZERKESZTŐ

FŐMUNKATÁRS

TANAY JÓZSEF

NOVÁK LÁSZLÓ



TIZENHARMADIK ÉVFOLYAM

1903

BUDAPEST  
EZERKILÉNCZSÁZHÁROM

PESTI KÖNYVNYOMDA  
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

148

# GRAFIKAI SZEMLE

1956. évi kiadvány



# Az 1903. évfolyam tartalma.

## I. Czikkek.

Apróságok a mesterszedés kö- réből. <i>Novák László</i> ... ..	179
Bécsi grafikai tanintézet. <i>Schopp János</i> ... ..	124
Berlini levél. <i>Czettel Jenő</i> ... ..	5
Berni levél. <i>Ligeti Jenő</i> ... ..	6
Évkönyvről. <i>Stalla Márton</i> ... ..	17
Ex-libris-kiállítás ... ..	74
Firtinger Károly † ... ..	53
Firtinger Károly emlékezete. <i>Tanay József</i> ... ..	155
Firtinger Károlyról. <i>Gyalui Far- kas dr.</i> ... ..	71
Furcsa anekdota. (Dr. Huszár Vilmosról) ... ..	23
Goebel Tivadar. <i>x.</i> ... ..	123
Helységnévtárak és hasonló ter- mészetű munkák szedéséről. <i>Heller Ignác</i> ... ..	58
Honter sajtója a lomtárban. <i>Gya- lui Farkas</i> ... ..	114
Illusztrációs művek tördelése és nyomása. <i>Augenfeld M. Miksa</i> ... ..	2, 18
Kerületek vagy városrészek je- lölése. <i>Vagács Mihály</i> ... ..	42
Könyvillusztrálás fejlődésének története dióhéjban. <i>László Dezső</i> ... ..	37, 55
Könyvnyomdai lemezkesztő el- járások. <i>Novák László</i> 56, 72, 87, 113, 127, 143, 163	
Könyvnyomdászok Szakkörének jelentése az 1902. évről ... ..	33
Köteles nyomdatermék meg a — kifli. <i>Stalla Márton</i> ... ..	181
Legendák ... ..	166
Legújabb ortográfiánk. <i>Noviczius</i> 59	
Löcse városa könyvnyomtatói. <i>Firtinger Károly</i> ... ..	21, 39
Magyar stílus a könyvnyomtatás- ban. <i>x.</i> ... ..	197
Mesterszavainkról. <i>N. L.</i> ... ..	195
Mesterszedés. (Augenfeld Miksa könyve.) <i>N. L.</i> ... ..	108
Modern diszitő anyagunk. <i>N. L.</i> 88, 107	
Oxidáció. <i>x.</i> ... ..	164

Papiros és festékek fényálló- sága ... ..	125, 140
Régi könyvnyomtatói rendsza- bály ... ..	128
Roszzul alkalmazott takarékos- ság ... ..	191
Scherzer Károly † ... ..	42
Szakiskola kérdése. <i>Grócz Ernő</i> 142	
Szedőgépek. <i>x.</i> ... ..	175
Szines nyomtatás sötétszínű pa- pirosra ... ..	111
Téli idény ... ..	139
Többszínű nyomtatás egyetlen lemezről ... ..	90
Többszínű nyomtatásról. <i>Schopp János</i> ... ..	178, 194
Újév elején. —ó—e—. ... ..	1
Új szekrényminta. <i>D—s J—s.</i> ... ..	76
„Új szekrénymintá“-hoz. <i>Werner Károly</i> ... ..	92

## II. Vegyes közlemények.

Anyaegyesület alapszabályai ... ..	132
Anyaegyesületünk kimutatása ... ..	62
Acsády: A magyar irodalom tör- ténete ... ..	10, 27, 45, 81, 168
Alapszabályaink ... ..	61
Aluminiumra való nyomtatás ... ..	183
Amerikából ... ..	184
Angol tanfolyam — ... ..	147
Annuaire de l'Imprimerie ... ..	9
Athenaeum közgyűlése ... ..	43, 62
Augenfeld Miksa könyve ... ..	61
Autotipiai tisztítása — ... ..	62
Bársonyos plakátok ... ..	147
Bécsi Graphische Gesellschaft ... ..	81
Beit & Comp. ... ..	183
Bekötési táblánk... ..	10
Bendtner József egyetemes ta- bella-alapzata ... ..	63
Béranger, Pierre Jean ... ..	97
Bibliák, régiek ... ..	116
Borravaló ... ..	199
Börre való nyomtatás ... ..	183
Breuer Mihály ... ..	115
Bukaresti nyomdák ... ..	44
Buzárovits Gusztáv ... ..	116
Carmine Hugó ... ..	8
Cseri István ... ..	8

De Vinne L. Theo. ... ..	10
Dolet, Etienne ... ..	97
Ébredés Temesváron ... ..	145
Ébredés ünnepe ... ..	96
Egészség-Naptár... ..	168, 182
Egyengetés egyszerűsítése ... ..	97
Egyengető eljárás. (Bierstadt és és Brockbank de Vinne-é.) ... ..	78
Egyengető eljárás (Haikh-féle)... ..	63
Egyiptom sajtója ... ..	27
Első magyar betűöntő r.-t. köz- gyűlése ... ..	25
Első magyar betűöntő r.-t. ado- mányai ... ..	79
Ex-libris-kiállítás... ..	62
Faanyag és cellulóz ... ..	183
Falk Zsigmond lovag kinevezése udvari tanácsossá... ..	167
Falk Zsigmondné †... ..	61
Fedák Sári adománya a Jótékony- sági Körnek ... ..	8
Felolvasó ülések... ..	61
Felsőmagyarországi Napló ... ..	62
Firnász, gyorsan száradó ... ..	199
Firtinger Károly síremléke... ..	61
Forster, Klein és Ludvig ... ..	182
Fotográfiai névjegyek ... ..	199
Fővárosi Lapok ... ..	62
Fuchs Manó ... ..	198
Gage, M. Charles ... ..	10
Galamb Zoltán ... ..	8, 9
Gál Ferencz jubileuma ... ..	114
Globus müntézet ... ..	79
Grafikai kiállítás Párisban ... ..	147
Grafikai munkások statisztikája 199	
Graphische Künste der Gegen- wart. Goebel Tivadar könyve 183	
Gutenberghaus Gebr. Geel ... ..	44
Gutenberg-társaság Mainzban... ..	132
Györi nyomdászok mulatsága... ..	97
Hajnóczy Iván ... ..	9, 62
Hamburger és Birkholz... ..	80
Háromszinnyomatok... ..	182
Harsány Lajos ... ..	182
Hirlapelárusítás ellen mozgalom 9	
Hirlapirod. statisztika (1902) 9, 183	
Hirsch-alapítvány ... ..	182
Hornvánszky Viktor „Modern Typographia“-ja ... ..	8, 167
Huszár Vilmos dr. ... ..	115



Inasiskolák fejlesztése ... ..	115	Pápai nyomdászok estélye ...	198	Sztrájk a pápa lapjánál ... ..	26
Ipartörvény módosítása ... ..	132	Papiros kukoricacsutkából ...	99	Táblázatszedés (új módi). James	
Irodalom és sajtó ... ..	168	Papirospiacról ... ..	99	Roxburgh és Robert Mc Clean	
Írógép-sokszorosítás: nyomda-		Papirosunk silánysága ... ..	9	talalmánya ... ..	63
termék ... ..	80	Papiros zabpelyvából ... ..	45	Tanay Ödön „Ellenőr“-je ... ..	26
Kassai nyomdászok népünnepe	80	Pátia közgyűlése ... ..	43	Táncmulatságunk ... ..	24
Kner Izidor kitüntetése ... ..	79	Pécsi irod. és nyomdai r.-t. 43,	79	Tégelyes sajtó, új, több szint	
Komáromy Dezső ... ..	133	Perzsiái könyvnyomtatás ... ..	26	egyszerre nyomtató ... ..	183
Köberling Károly jubileuma ... ..	8	Pesti könyvnyomda r.-t. köz-		Thieme Ármin † ... ..	9
Könyvhamisítók ... ..	26	gyűlése ... ..	25	„Times“, eladó ... ..	26
Könyvkötő-gépek ... ..	147	Pfeifer Károly † ... ..	61	Typographia Temesváron ... ..	145
Közgyűlésünk ... ..	61	Plakátpályázat ... ..	62	Typograph szedőgép statisztika	
Köteles példányok a francziáknál	147	Polacsek és Nádor ... ..	8	kája ... ..	9
Krétás papiros története ... ..	10	Proudhon, Pierre Joseph ... ..	97	Ujságíró-egyetem ... ..	133
Kurfürst Miksa ... ..	8	Pusztafi és társa ... ..	80	Ungvári nyomdászok tánczmu-	
Landerer-siremlék ... ..	80	Ráth Mór † ... ..	25	latsága ... ..	25
Légrády Károly † ... ..	198	Régi könyvnyomtatók ... ..	25	Üzemi statisztika ... ..	199
Levelező-lapok világforgalma ...	99	Réthy Lipót ... ..	96, 116	Vakok ujsága ... ..	198
Löwenstein Arnold ... ..	182	Rigler József Ede r.-t. ... ..	8	Vámtarifa-javaslatunk ... ..	79
Magyar Grafikus ... ..	115, 146	Robert, Nicolas Louis ... ..	97	Várnai Fülöp † ... ..	116
Magyar Iparművészet 8, 25, 62, 132,		Roman Scherer ... ..	9	Vasuti jegyek nyomdája ... ..	26
198		Romwalter-nyomda ... ..	146	Vászonra való nyomtatás ... ..	183
Magyar Könyvszemle ... 25, 80,	167	Rosenthal Márk és fia ... ..	80	Vernay, N. Johann ... ..	9
Magyar Nyomdászok Évkönyve	7	Rosetti C. A. ... ..	97	Vidéki nyomdatulajdonosok gyű-	
Magyarországi munkások rok-		Rudhard mintakönyve ... ..	44	lése ... ..	79, 97
kant- és nyugdíj-egyesülete 43,	79	Sándory Mihály ... ..	8	Washingtoni államnyomda	81, 146
Május 1-je ... ..	79	Sárkány János Ferencz ... ..	25	Wendt és Fia ... ..	8
Metszetkiállítás az Országos		Sauerwein csontjainak exhumá-		Woellmer mintakönyve ... ..	44
Képtárban ... ..	78	lása ... ..	146	Zgórski Nándor jubileuma	145, 167
Moiret F. Ödön ... ..	8	Schlesinger és Kállai ... ..	8		
Moreau, Hégésippe ... ..	97	Schlesinger Vilmos ... ..	8		
Munkabérek Amerikában ... ..	133	Schnellpressenfabrik Worms	133		
Munkakönyv kiállításánál az ille-		Seume Gottfried János ... ..	97		
tőség megállapítása ... ..	25	Smith és Meynier ... ..	116		
Munkás-statisztika ... ..	199	Spinner Illés ... ..	115		
Nádlér Béni ... ..	8	„Spisz“ ... ..	145		
Nádor és Benger gépjavitó mű-		Stecklin Nándor ... ..	8		
helyének megtekintése ... ..	24	Svájczai nyomdák ... ..	44		
Nádor Lajos ... ..	8	Szakegyesület kongresszusa	115, 131		
Nádossy Gyula, ifj. ... ..	8	Szakkérdések ... ..	96		
Naptár-kritika ... ..	7	Szakkönyvtár az orosz-lán-utcai			
Német új helyesírásról ... ..	44	ipar-rajziskolában ... ..	25		
Nemzeti Szalon grafikai kiállita-		Szakkör kiadványaiból inasok-			
tása ... ..	62, 79	nak árendemény ... ..	61		
Neuwald-nyomda tánczmulat-		Szakkör nyári tánczmulatsága	115		
sága ... ..	25	Szakkörök egyesülése Német-			
Névjegy-divat ... ..	146	országban ... ..	168		
Nyomdász-Évkönyv és Úti Ka-		Szaktanfolyamok, külföldiek ...	145		
lause ... ..	115, 182	Szaktanfolyamunk ... ..	24, 79		
Nyomdász-induló ... ..	199	Számmer Kálmán † ... ..	146		
Nyomdász-sanatorium Szent-		Szanatoriumra adakozások ...	43		
Péterváron ... ..	81	Szavak kiemelése ... ..	97		
Nyomatványkiállítások ... ..	182	Szedőgép (Bibau és Campe-			
Ólommérgezés ... ..	168	féle) ... ..	147		
Orosz sajtó története ... ..	44	Szedőgépek száma Francia-			
Osztrák nyomdatulajdonosok		országban ... ..	184		
közgyűlése ... ..	99	Szedőgép-trust ... ..	26		
Oxfordi egyetemi nyomda ... ..	200	„Szines festékek“. Fuchs Zsig-			
Páldi István levele ... ..	80	mond könyve ... ..	7, 43		
Pallas közgyűlése ... ..	115	„Szociális napikérdések“. Gel-			
Pályázat ipari jutalomdíjra ...	26	léri Mór könyve ... ..	63		

### III. Mellékletek.

*Athenaeum r.-t.* sokszinű fametszete (19 formáról). Nyomtatta Wandra Lajos.

*Hornyánszky Viktor* nyomdájának négyszinnyomása, C. Angerer & Göschl kliséiről.

*Ifj. Kellner Ernő* nyomdájában készült háromszin-nyomat.

*Korvin Testvérek* kétszin-nyomásos körlevele. Szedte: Stefáni József. *Könyvnyomdászok Szakköre* módosított alapszabályai.

*Márkus Samu* nyomdájában készült domború nyomásos cégkártya. Nyomatott három színben.

*Monoline szedőgép* reklámlapja. Készült a Pesti könyvnyomda r.-t. nyomdájában. Szedte: Götz József.

*Pesti könyvnyomda r.-t.* által nyomtatott címnap. Tervezte: Novák Alajos. Mäser-lemezbe véste: Götz József.

*Pesti könyvnyomda r.-t.* által nyomtatott címnap a Grafikai Szemle 1903-iki évfolyamához. Tervezte, szedte és Mäser-lemezét véste: Götz József.

*Pesti könyvnyomda r.-t.* által nyomtatott újévi kártya. Tervezte, szedte és véste: Götz József.

# GRAFIKAI SZEMLE

HAVI FOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ-  
HIVATAL:

Budapest, V., Hold-utca 7.

A KÖNYVNYOMDÁSZOK SZAKKÖRÉNEK  
HIVATALOS KÖZLÖNYE

ELŐFIZETÉSI ÁR

Egész évre 4 kor., fél évre 2 kor.  
Egyes szám ára 40 fillér.

## HIVATALOS RÉSZ.

### A Szakkör 1903. február havi programja.

- 1-én** (vasárnap) a körhelyiség szabad.  
**2-án** (hétfőn) *Nádor Lajos* úr nyomdai gépjavító műhelyének (Köztelek-u. 6. szám) megtekintése. Összejövetel délelőtt pont 1/210-kor az Üllői-út 24. sz. a. lévő özv. Ballon Andrásné-féle vendéglőben.  
**8-án** (vasárnap) a körhelyiség szabad.  
**12-én** (csütörtökön) este fél 8 órakor *választmányi ülés* a körhelyiségben.  
**14-én** (szombaton) nagy *farsangi tánczestély* a Katholikus Kör összes helyiségeiben (Molnár-utca).  
**15-én** (vasárnap) a körhelyiség szabad.  
**22-én** (vasárnap) d. e. 11 órakor *havi felolvasó ülés* a körhelyiségben.  
 Ugyanaz nap este 8 órakor *farsangi jelmezes házi estély* a körhelyiségben.

## AZ ÚJ ÉV ELEJÉN.

Mintha valami kis friss, éltető szellőt hozott volna magával az új esztendő. Ha még nem is érezzük általában az ipar és kereskedés fellendülését, mégis olyan előjel-félék mutatkoznak, melyek sejtetni engedik a hosszú, nyomorúsággal teljes évek után — nem merjük mondani, hogy jó, de — egy kevésbé rossz esztendő eljövetelét.

Hogy a mi kedves tejttestvérünkkel, Ausztriával, évek során át tartott harc és küzködés a kiegyezés körül bénítólag hatott árva hazánkra minden téren, ez tagadhatatlan, de hogy most már — a midőn megvan a kiegyezés — csakugyan föllélegezhetünk-e, igazán nem tudjuk és azt hisszük, nagyon sokan nem tudják; így mondják azonban egyrésről.

No de nehogy a politizálás veszedelmes terére lépünk, kijelentjük, hogy ezt az egész kiegyezési hétéves háborút csak mint olyat említettük meg, mint a melyet leginkább mint legfőbb okot szoktunk hallani bajaink kútforrásául. Ezzel azonban most végeztünk; megszűnt a kiegyezési hadjárat és most már boldogul a magyar! Igen ám, ha sok minden más belbajunk nem volna.

Hogy csak a mi iparágunkról beszéljünk, — elég nekünk e felett sirni, — mit ér nekünk a sok munka manapság — a mi ugyan eddig még alig van — ha a hazaszerte dúló rettenetes szennykonkurrenzia úgy elrontja az árakat, hogy az a nyomdatulajdonos akár örökké csak azon törje a fejét, hogy miként hozza be a pályázati munkák okozta veszteségeit.

De hát ki ennek az oka? Mindenesetre először is maguk a nyomdafőnökök; az a nagy szervezetlenség, melyen segíteni nem tudnak; az a nembánomság, a melylyel el tudják nézni egy sereg apró, néhány közép és még egy-két nagy nyomda garázdálkodásait is. Hiszen nem kellene egyéb, mint néhány előkelő nagy nyomdának minden utógondolat nélkül egymás mellé állani (biztos, hogy a jobbérzésű közép nyomdák sorakoznának melléjük), aztán őszintén, minden irányban kitarítani egymás mellett, kiközösíteni minden áron mindentől az olyan nyomdákat, melyek a magyar nyomda-ipart már eddig is lealacsonyították, legközelebb pedig meg fogják ölni; kitarítani csak egy-két éven át, és a salak pusztulna, ezzel pedig a helyzet feltétlenül javulna.

Igaz, hogy ehhez más is szükséges volna; kelene a kormány részéről ép érzék a nyomdaipar nivójának emelésével szemben. Nem szabadna saját polgárainak konkurrenzciát csinálni — úgy mint velünk szemben teszi — sokféle elnevezésű nyomdáival. Nem volna szabad munkáinak pályázat útján való kiadásánál oly — majdnem azt mondtuk, furfangos, de csak így mondjuk, hogy — komplikált, sokszor észvesztő feltételes formulárekát megszabni, melyek csak arra jók, hogy a vállalkozó vagy vakon ugorjék bele a sokszor ezrekbe menő vállalatba, vagy pedig elképpedve vonuljon vissza a pályázattól. Nem kellene lehetlenné tenni a tisztességes vállalkozást azzal, hogy nagy szerződéses munkákat, melyekkel a nyomdász azelőtt három meg öt évre biztosította magának és személyzetének a rendszeres munkálkodást, most csaknem évenként újra írják ki pályázatra, okozván a vállalkozónak nagy berendezési költséget, azután pedig azon alternatíva elé állítva őt, hogy vagy akár féláron is igyekszik megtartani a munkát, vagy pedig sutba vágja egy évig használt drága anyagát.

Hát mindezek olyan okok, a melyek — ha az új kiegyezés meg is engedi — gátolják nyomdaiparunk

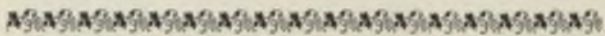


fejlődését, és ha mégis azt mondtuk soraink elején, hogy egy kis éltető, friss szellőt érezünk, ezt arra vonatkoztatjuk, hogy a munkaadó és munkás közötti egyetértés a múlt év végén nagyrészt békés úton helyre lett állítva; arra, hogy főnökeink is érdeklődni kezdenek az iránt, hogy a szedő-nyomó árszabályt ne csak ők, de mások is betartsák; arra, hogy kezdenek — hiszen eddig is voltak ilyenek, de nagyon kevesen — rájönni, miszerint nem a munkás, a ki a magáét kéri, hanem az a főnök-kollega a legnagyobb ellenség, a ki minden áron kiragadja a tisztességes elemnek a kezéből a munkát, nem törődve azzal, hogy magának nem használ, az általánosságának meg szörnyen árt. Ezek felismerése vezet el bennünket abba az irányba, a hol összetartással, egyetértéssel talán még kivirágoztatjuk a magyar nyomdaipar már-már korhadásnak indult fáját.

Nó meg aztán, mintha a megrendelő-kedv is feléledt volna. Egyes üzletekben legalább — talán mert már elszoktak a sok munkától — valósággal panaszkodtak a rájuk nehezülő munkahalmazra, és úgy tudjuk, hogy munkanélkülieink szomorúan nagy csapatja is megcsökkent valamennyire.

Bizony ideje is volna már egy kissé állandóbb munkakörre szert tenni hazai nyomdáinknak, mert mi haszna egy-két áldozatkész főnökünk erőlködése, hogy még a jelen viszonyok között is emelni iparkodnak a magyar nyomdaipar nivóját. Ilyen körülmények között, miket az utolsó években átéltünk, ezt sokáig birni nem lehet.

Lehetőleg állandó munkakör; tisztességes áruk, és erre nézve első sorban a kormány és hatóságok támogatása; azután érdeme szerint fizetett, megelégedett munkássereg, — e három tényező szükséges, hogy nyomdaiparunk ne csak anyagilag — ma ez is alig van meg — de technikailag is emelkedjék. Bárha hozná meg az új esztendő az elsőt, — jobb érzésű főnökeink összetartása és a kormány észszerű iparpolitikája pedig a másodikat; a harmadik megjönne e kettőből kifolyólag. —ó—e—.



## ILLUSZTRÁCIÓS MŰVEK TÖRDELÉSE ÉS NYOMÁSA.

— Az Ács Mihály-alapból díjazott pályanyertes cikk. —

### I.

A fotomechanikai eljárások nap-nap után való haladása, tökéletesbitése, lehetővé tette a könyveknek illusztrációkkal (ábrákkal) való dúsabb diszítését, tetszetősbé tevését, a szövegrésznek könnyebben érthető megmagyarázását az ábrákon bemutatott tárgyak, események által.

A könyvek illusztrálásának története visszanyulik

abba az időbe, mikor azok még kézzel irattak, a hozzávaló ábrák — esetleg több színben is — direkt a könyvbe szintén kézzel készítettévé.

Gutenberg találmánya a sokszorosítás mechanikai eljárását lehetővé tévén, gondoskodni kellett az elhelyezendő szövegmagyarázó vagy diszítő ábrák előállításának mikéntjéről is. E célra legalkalmasabbnak látszott a már akkor a tökéletesség bizonyos fokán levő fametszés és évszázados múlt után uralmát — újabb időkben támadt számos versenytársával szemben — fentartotta.

Különösen a fényképészet feltalálása után akadt a fametszésnek (xylographia) ebben hatalmas versenytársa, azonban teljesen kiszorítani nem tudta és aligha fogja valaha is.

A fametszet és fotomechanika (cinkográfia, autotipia) után galvanoplasztikai úton vagy tömöntéssel, már csak amazokról nyert ábrákat (cliché) ismerünk. Megjegyzendő, hogy a fotomechanikai eljárásoknak — az eredményt többé-kevésbé befolyásoló — számos módja van.

### II.

A múlt században beállott művészi és műipari stilfejlődés a nyomdászatban is hatalmas hullámokat vert. Nemcsak a mestermunkák (akcidencz) eddigi merev, erősen sablonszerű külsejét gyúrta át művésziesebbé, céljának inkább megfelelőbbé, hanem a könyvkiállítás terén is hatalmas reformokat szült. A könyveket — e művészies cél tudatában — modernné, díszesebbé, hogy, úgy mondjam, kedvesebbé tette.

Ezeknek tudatában az illusztrációs mű tördelője ma már nem elégedhet meg az ábrák sablonszerű elhelyezésével, hanem törekednie kell azokat célszerűen, a szöveg megfelelő helyén elhelyezni, súlyt fektetvén arra, hogy azok a szöveggel kontaktusban álljanak, a papír sík felületén — egyetemben a betűkkel — dekoratív hatást gyakoroljanak.

Tudvalevőleg a könyvkészítésben is érvényesülő és helytelenül „modern irány“-nak nevezett újabb stil formái — megfelelően a papír négyszögletes formáinak, — feltételezik, hogy a benyomott felület szélei minden oldalról parallel fussanak a papír széleivel, úgy, hogy a benyomott felület mintegy zárt négyszöget képezzen.

Már most ennyi alapismerettel, némi izléssel és megfelelő tudással nekifoghatunk a mű tördelésének. Természetes dolog, hogy ez igen lelkiismeretes munkát igényel, nemcsak a tördelő által keskenyebbre alakítandó sorok pontos kizárása miatt, hanem az ábráknak ugyancsak pontos kizárása miatt is, mert hanyag munka esetén a nyomásnál a sok piszkolódás (spiess) igen sok kellemetlenséget okoz.

Mielőtt még szorosabban vett tárgyunkra áttérnénk, meg kell azt tudnunk, minő célt szolgál az illusz-



tráció? A felelet könnyű. Az illusztráció a szövegrész magyarázatára, könnyebb megérthetésére szolgál; mert míg a szöveg az eseményeket, tárgyakat rövidebben, vagy hosszabban körülírva állítja lelki szemeink elé, addig az ábra azt megeleveníti, pozitív alakban, a lehető hű eredeti alakjában mutatja meg testi szemeinknek. Tehát képletesen szólva: a szöveg körülírt rajz, az ábra pedig néma írás.

Sok esetben azonban nem a szövegrész magyarázatára, hanem annak díszesebbé tételére szolgál az, így pl. a fejléc, a záródísz.

Már most áttérhetünk munkánkra. Vegyük példának, hogy az valamely pazarul díszített regény.

Feleslegesnek hiszem szélességről, magasságról írni, nemcsak azért, mert ez — különösen a modern iránynál — folyton változó, hanem azért is, mert ez már eléggé ismeretes. Csak annyit tartok szükségesnek megjegyezni, hogy a modern könyveknél a nagy szélek (margo) divatosak, mert ez a szemre kellemesebben hat, mint a papíron aránytalanul elnyújtott sorok.

Az első ábra, a melyet el kell helyeznünk: *a fejléc*.

Ha a fejléc nem direkt a könyvhöz van készítve, minden körülmények között olyant alkalmazzunk, mely fennebb vázolt azon céljuttassa érvényre, hogy a könyv benyomott oldalainak széle parallel fusson a papír szélével, tehát ne legyen az középben kiemelkedő, csúcsban végződő stb. (1. ábra), hanem



1. ábra. Alkalmatlan fejléc.

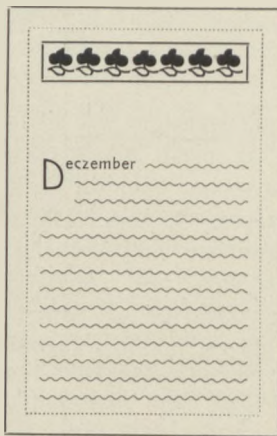
legalább felső részeiben e céljnak megfelelő (2. ábra). Különösen szedett fejlécczel könnyű e szabályt betartani.



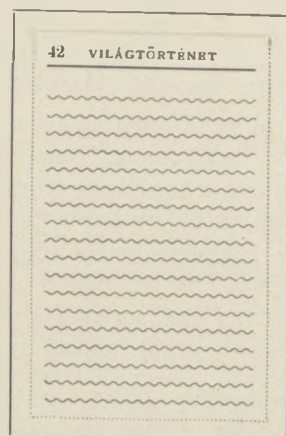
2. ábra. Alkalmas fejléc.

A fejléc kezdésével is igen sok visszaélés történik; így némelyek biztosító sort (anschlag) tesznek eléje, mások nem. A fejléc mindenkor ott kezdődjék, hol az oldal első sora; ha az oldalszám (pagina) u. n. élő oldalszám, akkor azzal egy sorban (3. ábra), ha nem élő oldalszámozással van a könyv készítve, akkor a fejléc felső határvonalának a szö-

veges, azaz egész oldal első sorának felső vonalával kell egy sorban állani, tehát ürpótlókkal (stég) annyit eléje rakni, mint a mennyit az oldalszám kitesz; pl. ha az oldalszám magassága két cicero, ez esetben a fejléc két cicero biztosító sor előzi meg, leszámítandó azonban ebből az ábrán esetleg mu-



Szabályos kezdőoldal.



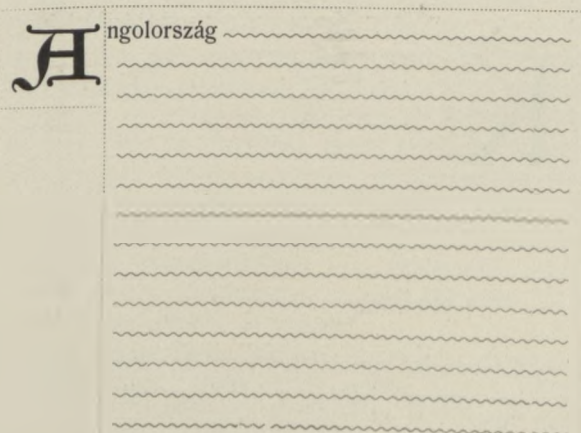
Oldal, élő oldalszámmal.

3. ábra. (A finom vonalak a papír nagyságát, a pontozottak az oldal négyszögösítését mutatják.)

tatózó üresség (abstand). Ez azért van így, mert a négyszögösítésre való törekvésnél a holt pagina — legyen az oldalt, vagy középpont — számitáson kívül esik.

Igen sokan zavarban vannak az iránt, mennyi ürességet hagyjanak az ilyen kezdő oldalakon. Habár ez szorosan nem ide tartozó, mégis szükségesnek látom megemlíteni. A kezdő-oldalon a szövegrész az oldal kétharmadát foglalja el, a többi pedig a behúzás a fejlécczel együtt. Nem helyesek tehát a csekély ürességgel, majd közvetlen a fejléc alatt kezdődő oldalak, nem pedig azért, mert a modern irány mindenben a könnyítést keresvén, a szemnek jól eső pihenőként sok ürességet, levegőt alkalmaz, a mely törekvést könyvmunkáknál leginkább itt érhetjük el.

Nem rossz és ha tehetjük, alkalmazzuk, hogy a



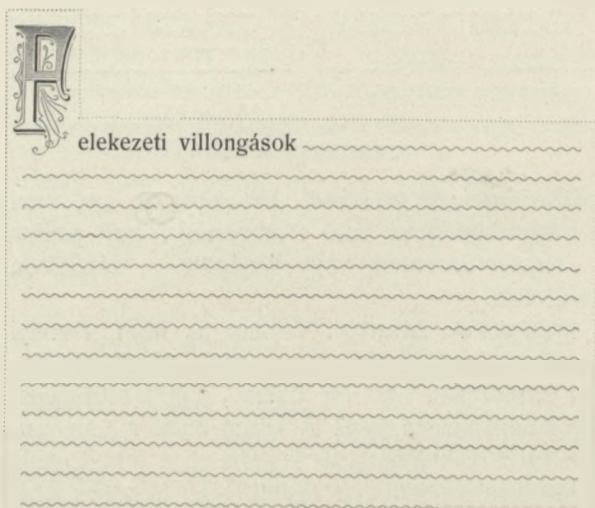
4. ábra. Helytelenül alkalmazott kezdőbetű.



fejezetek címeit helyezük el a fejlécben, de fenti szabály még ez esetben is betartandó.

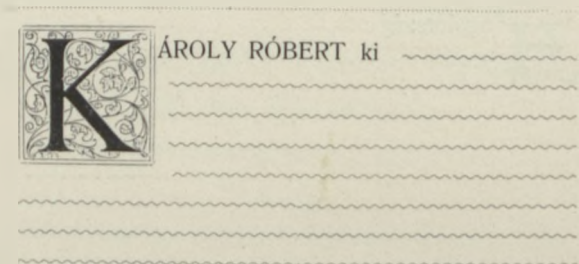
A fejléc után a *kezdőbetű* (initiale) következik. Ám ritkább esetben képez a szöveghez való rajzot, mégis — még azon esetben is, ha nagyobb diszbetűt veszünk e célra — bátran az illusztrációs mű tördelőjének munkájához számítható. E keretben annyival is inkább felvehető, mert célja az illusztráció céljával azonos: az egyhangú szövegbetűk diszítése, élénkítése.

A kezdőbetű alkalmazásánál igen-igen sok hibával találkozunk. Nem ritka az olyan alkalmazás, midőn a kezdőbetű teljesen a szöveg határain kívül van az oldal első sorához zárva. (4. ábra.) Hibás — különösen a mai négyszögesítésre való törekvésben — az is, midőn a kezdőbetű alsó vonala a szöveg első sorának alsó vonalával áll egy vonalban (5. ábra), hanem az a helyes, midőn a kezdő-



5. ábra. Helytelenül alkalmazott kezdőbetű.

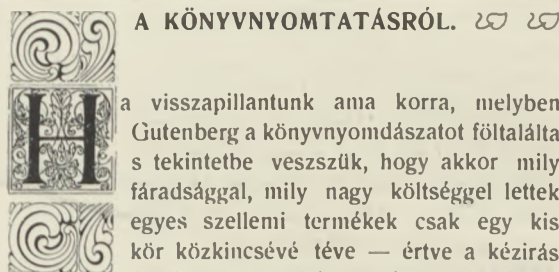
betű és az első sornak felső vonala áll egy vonalban, az első sor egészen, vagy a mennyire csak lehetséges, a kezdőbetű mellé van zárva, míg a többi, még a kezdőbetű közelébe jutó első néhány sor, valamivel távolabb ettől (6. ábra). Ábráinkon a négy-



6. ábra. Helyesen alkalmazott kezdőbetű.

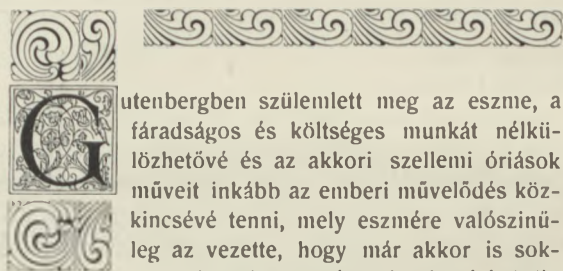
szögesítést célzó vonalak pontozottan vannak jelölve, ugyanígy vannak jelölve a helytelen alkalmazások hibás részei is és munkánknál ezt a négyszögesítő vonalat képzeletben mindig rajzoljuk meg.

E fenti szabályt sok esetben úgy is elérhetjük, ha a fejezetcímet a kezdőbetűbe vonjuk (7. ábra),



7. ábra. Fejezetcím a kezdőbetűben.

vagy pedig a felső rajzvonalat a kezdőbetű rajzának megfelelő diszitő anyaggal pótoljuk (8. ábra).



8. ábra. Kezdőbetű diszitő anyaggal.

Fontos dolog és már előzőleg kellett volna említenem, hogy a mennyiben a betűfaj megválasztása a tördelőn mulik, mindig az ábrák rajzainak megfelelő stílus és rajzú betűt választson.

A szöveg között alkalmazott ábrák elhelyezésénél főszabály, hogy azok mindenkor a vonatkozó szövegrész közelébe jussanak, eléggé szembevető helyen legyenek a nélkül, hogy túlságosan kirívó elhelyezésükkel a szövegrészt elnyomják. Helytelen ama többszörösen tapasztalt elhelyezés, hogy az ábra megelőzi a reávonatkozó szöveget; mert így csak megnehezítik az olvasást. Az ábra mindenkor a magyarázó szöveg után következésként.

Ha az ábra magában egész oldalt foglalna el, legcélszerűbb az idevonatkozó szöveg után következő páratlan oldalon elhelyezni.

Ha az ábra a szedett oldalnál nagyobb, oldal-szám és biztosító sor elhagyandó, ha kisebb, okvetlen alkalmazandó. Nagyon szemétbántó az, ha ilyen — a szedett oldalnál valamivel kisebb ábránál — alul-fölül két-három sor fityeg; sokkal szebb és jobb, ha ezeknek helye üresen marad.

Hibás dolog, bármilyen nagyságú ábrát, ha annak háttere elfutó, vonallal vagy diszítéssel határolni (9. ábra); ugyancsak hamis ilyen esetben szöveget közvetlen mellette alkalmazni, mert elvész a rajzoló



művész által elérni törekedett azon hatás, hogy az ábra háttere a papír felületén elfut, mintegy a végtelenségben vész el. Nagy ürességet kell az ábra mellett alkalmazni már csak azért, mert — mint már



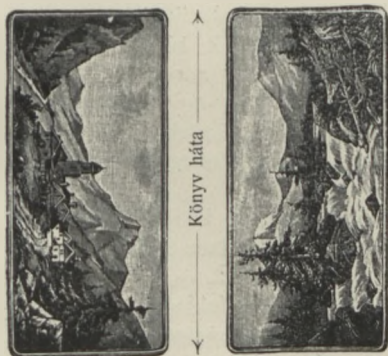
9. ábra. Hamisan bekerített ábra.

említve van — a modern irány a szemeknek kedvezvén, sok ürességet alkalmaz.

Ha az ábra kisebb a könyv oldalánál, akkor az úgy helyezendő el, a mint annak természete, azaz rajza megkivánja; azaz a rajz szerint vagy elől, oldalt, középütt stb.

Igen czélszerű mód az összhatás tanulmányozására, hogy egy ábra nélküli oldal levonatára az ábrák levonatait úgy ragasztjuk fel, a hogy azt elhelyezni kívánjuk, mert így, ha a kívánt hatással nem vagyunk megelégedve, könnyen változtathatunk.

Azon ábrák, melyek nem a szöveg soraival párhuzamosan, hanem — nagyságuk miatt — a könyvoldal hosszúságában helyezendők el, mindenkor felső részüikkel befelé, azaz fejjel a könyv háta felé álljanak.



10. ábra. Hosszban elhelyezett ábrák.

Az ábra alatt alkalmazandó rövid magyarázó szöveg mindig a könyv betűfajánál két, de legalább egy fokkal kisebb legyen. Így ha a könyv szövegbetűje cicero, akkor a magyarázó sor ugyanazon betűfaj petitjével, ha pedig a könyv garmondból van szedve, úgy ez nonpareille legyen. Olyan sorok, melyek személyek tulajdonneveit tartalmazzák, hiven a szöveghez, capitálhennel szedendők.

Egyes befejezett ábrák mindig a könyvoldal közepénél valamivel magasabban helyezendők el, azaz az ábra fölött mindenkor két-három sorral kevesebb legyen, mint az ábra alatt, mert vízszintesen szaladó

soroknál az optikai csalódás révén így látszik középen levőnek. Itt is figyelembe veendő — és az ábrák elhelyezésénél mindenkor — a meglehetősen nagy üresség alkalmazása.

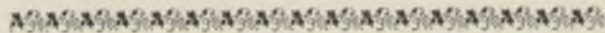
Az ábrák mellé tördelendő sorok okvetlen a sorzóban (winkel) zárandók át a legfigyelmesebben, mert a hanyagul kizárt sorok igen sok kellemetlenséget okoznak a nyomásnál.

Az ábrák mindenkor bizonyos számú soroknak megfelelő magasságra zárandók ki, mert csak így érjük el a kívánt soregyent, azaz az egymásra nyomott oldalak sorai csak így fogják egymást fedni (sorregiszter).

Az ábrák kizárása a lehetőségig legkevesebb kizáró anyag alkalmazásával úgy történjék, hogy a körülötte levő kizáró anyag a szövegsorokkal egyetemben a legpontosabban záródjék, míg az ábra valamivel lazábban álljon. Ugyanis a kizáró anyag felemelkedése így kellőképpen meggátoltatván, az ábrát a hengerek nem olyan könnyen rántják fel.

(Folytatása köv.)

*Augenfeld M. Miksa.*



## BERLINI LEVÉL.

Írnék valami nagyot, örvendeteset, ha volna, — de nincs. Bármerre nézzünk, egy mindent megnyomorító rugó látszik működni, mely megakasztja az életet, a szabad mozgást.

Semmi újdonság a szakban; de hogy is lenne? mikor munka is kevés van és közeledünk ama krízis tetőpontjához, mely a mult év ezen időszakában uralkodott.

Mindenféle okát találgtatják a bajnak; vannak, a kik az abnormális 9 fokos hőséget is okolják, mások az országgyűlés által megszavazott vámfőlemelésben találják a hibát; de bárhol is rejlenek a bajok okai, annyi bizonyos, hogy az a sok szál, a mely azokhoz vezet, nagyon is bonyolult.

A berlini iparfelügyelőség körlevélileg kérdést intézett a munkaadókhoz és a munkásszervezetek vezetőségeihez, a melyben a munkáskeresletet és kínálatot óhajtja megtudni. Szakmánkról a következő kimutatás lett bemutatva: 1902. évi november hó 10-én 7000 szervezett nyomdász állott munkában, 500 munkanélkül. Ugyancsak a mult év november hó végén elkészült Berlin czímtára és bezárultak az országház kapui, ekkor a munkanélküliek száma 800-ra emelkedett, december hó 20-ig ismét 700-ra csökkent. 1902. év február hó elsején 677 munkanélküli volt. Az egész éven át 20.427 nyomdász jelentkezett munkanélkülinek. Az alkalmazást nyertek száma 2300-al emelkedett a mult év ellenében. De itt sem minden arany a mi fénylik!

A tipografiai társaságokról is említek fel egyet-mást, melyek, daczára annak, hogy kicsiny körből indulnak ki, nagy működési teret foglalnak el, és mintegy mintaként haladnak előre, vezetve a bel- és külföld hivatott

nyomdászai között, szemelött tartva folyvást céljukat és feladatukat.

Itt születnek meg a szakban előforduló technikai és mechanikai újdonságokról szóló, nyomdászati körökben mérvadó kritikák, irányadoul az azok iránt érdeklődő egyes személyek részére is. Itt tartják a leghelyesebb fogalmú szakirányú előadásokat, kiterjesztve figyelmüket a külföldre is, úgy, hogy egyes államok városaiból nyomtatványokat gyűjtve össze, kiállítást rendeznek, s a résztvevőnek jogában áll a vita keretében mindenhez hozzászólni.

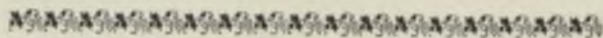
Egy baj azonban mégis van, a mi főleg itt Berlinben feltűnő, és ez az, hogy a társaság tagjainak száma csekély, nem méltó Berlinhez, ehhez a világvárosához, melynek falai között 7500—8000 nyomdász talál megélhetést.

Sok és különböző okok vannak, a mik az itteni nyomdászág zömét visszatartják attól, hogy a tipografiai társaság tagjai legyenek. Sokan azt mondják: nem lépek be, mert üzletvezetők körében nem érzem otthonosan magamat; tudniillik az üzletvezetők mint tagok többségben vannak stb. A főök azonban mégis csak az, hogy a Halleban 1892. évben megtartott munkásszervezeti kongresszus kimondotta, hogy szervezett munkások nem léphetnek be olyan kör vagy egyesületbe, mely tagjai közé *nem* szervezett munkásokat is felvesz; már pedig itt éppen úgy, mint mindenütt, sokan vannak az üzletvezetők között, kik nem szervezett munkások. Ez az egyedüli ok, mely meggátolja a tipografiai társaságok nagygyá fejlődését. Kötelességem megjegyezni, hogy ezek a nem szervezett munkások mind jó s kiváló szakemberek; olyanok, a kik sokat buzgólkodnak a fiatal nemzedék szakbeli nevelésén.

A berlini gépmesterek egylete ez évben is rendezett kisebbszerű kiállítást a hozzá beküldött nyomtatványok és naptárakból. A külföld legkülönbözőbb városaiból beküldött naptárak voltak itt láthatók, s többek között a Pesti könyvnyomda-részvénytársaság alumínium-lemezekről nyomott csinos és izléses kiállítású naptára keltett általános tetszést; Bécsből (Jasper), Prágából, Madridból és számos más városból is szép és díszes megjelenésű naptárak, illetve nyomtatványok voltak kiállítva.

A berlini gépszedők egylete kimutatást készített a Berlin és ennek közelében fekvő Brandenburg város szedőgépei állományáról. Berlinben 23 nyomdában van 88 szedőgép és pedig: 41 Linotipe, 31 Tipograf, 16 Monolin; ezeken 118 gépszedő foglalkozik. Brandenburg város 11 nyomdájában 26 szedőgép van, melyekből 7 üzemen kívül áll. Hogy Berlinben hányszor 7 gép áll üzemen kívül, arról nem szól a kimutatás.

*Czettel Jenő.*



## BERNI LEVÉL.

Utolsó levellem kelle óta meglehetősen változtak a viszonyok; az újév nem sok munkanélküli szedőt talált Bernben. Tudtommal még két munkanélküli van. Deczemberben adták nyomdába a Jura-Simplon vasutársaság és a posta statisztikáikat és ezekhez beállítottak mintegy 15 szedőt.

Már most meg lennénk valahogy, ha sokáig tartana az áldás. Esőn kívül, mást nem igen hozott magával az 1903. év, de azt azután bőven. Azaz mégis! A már 32 év óta Zürichben megjelenő Arbeiterstimme újév óta a berni Unio-nyomdában jelenik meg, hetenként egyszer, a svájci szakszervezetek közlönye lesz, távol tartván magát a politikától.

Mintegy két hónap előtt ünnepelte a nyomdász-szövetség nyomdája 25 éves fennállását Baselben. A nyomda egy árszabálymozgalom szülöttje volt, hol a megrendszabályozottak találtak menedéket. Nem sokkal megalakulása után pénzzavarba került a szövetkezet és jó ideig küzdött a tönkremenés ellen, míg végre a nyomdász-szövetség vette át, összes tartozásaival! Ma, 25 év után, a nyomda biztos alapon látszik mozogni és a 25 éves fennállást egy kettős (dupla) gyorsajtó üzembehozatalával ünnepelték.

Tengernyi újévi köszöntő-kártyát gyártottak ez országban. Minden valamire való nyomda személyzete az önkészítette „eredeti“ újévi kártyával boszantotta szaktársait. Különös felemlítést érdemel a zürichi szakkör üdvözlő-kártya pályázata, melyre elég csinos pályamunkák érkeztek be. Az első díjat egy keskeny álló alak nyerte, mely piros mezőben sötét havasi gyopárt mutat. Az egész celluloidba lett metszve, nem a legbiztosabb kéz által. Müller szaktárs, a Schweizer Graphische Mittheilungen szerkesztője, azt merészelt e kártyára vonatkozólag írni, hogy hiányzik a színekből a finomság. Több se kellett a zürichi szaktársaknak; a Typ.-ban nyilatkoztatták ki, hogy mondhat a st. galleni Müller a mit akar, legszebb virág a nemzet virága: a havasi gyopár. A második díjat egy földink nyerte el, Neumann József, kit a szaktársak a D. B. und St. útján már valószínűleg ismernek.

Nagy reklámokat csinálnak itt a mostanában megjelenő és nyomdászoknak készült oktatási leveleknek. Külön levelek készülnek a szedők és külön a nyomók részére. Minden levél egy-egy szakkérdést tárgyalt a legbehatóbban. A levelek kitűnőek, a mint a kiadók mondják; én nem láttam még belőlük egyet sem. Egy-egy levél ára 1 frank.

A szövetségtanács úgy találja, hogy a sajtó egy kissé nagyon szabad a Svájcban és következő törvényjavaslatot ajánlja elfogadásra:

„A ki büntetendő cselekményt, — különösen alávaló büntetett, vagy súlyos kihágást — nyilvánosan oly módon dicsőít, hogy az hasonló tettekre buzdíthat vagy ingerelhet, fogsággal büntetendő. Ha eme cselekmény sokszorosítás útján történik, úgy az összes közreműködők büntetendők.“ Bele van tehát értve a szerkesztőn és kiadón kívül, szedő, nyomó, hajtogatató és újsághordó. Ha e javaslatból törvény lesz, úgy nemsokára idejőhetnek az összes munkanélküli szaktársak, mivel az itt dolgozók előreláthatólag rövid idő leforgása alatt „hüvösön“ lesznek.

Az új év első hetében két újszerkezetű Planeta-nak nevezett gyorsajtó érkezett Bernbe, a drezdai gépgyár részvénytársaságból. Hogy megállják-e helyüket a mi planétánkon, az majd elválik.

Végül még megemlíthetem, hogy a *mi* nyomdánk személyzete két-két frank javítást kapott újévi ajándék gyanánt, melyhez hasonló jókat és boldog újévet kívánok!

*Ligeti Jenő.*



## VEGYESEK.

**Mellékleteink.** A híres bécsi cég: Angerer és Göschl négszínű clichéjéről gyönyörűen előállított színyomat képezi jelen füzetünk egyik mellékletét, melyet *Hornyánszky Viktor* úr cs. és kir. udv. könyvnyomdájának szíveségéből mutatunk be olvasóinknak. Második mellékletünket lapunk 1902-iki évfolyamának évi címlapja képezi, melyet *Novák Alajos* szaktársunk tervezett és főszerkesztőnk: *Götz József* állított elő Maserlemezben; a három színben való nyomást a *Pesti könyvnyomda-részv.-társ.* szíveségéből végezte.

**Magyar Nyomdászok Évkönyve.** Ez a rendszerint karácsonyi ajándékkul megjelenő, most azonban nehéz nyomdai akadályok miatt kissé megkésett szakkönyvünk ismét bő tartalommal és díszes kiállításban jelent meg. *Pavlovsky J. Alajos*, Körünk alelnöke mint szerkesztő körül ismét egész sora csoportosult a régi kipróbált szakíróknak és néhány tehetséges tagja az ifjabb nemzedéknek. A gazdag szellemi részen kívül azonban műmellékletek és nagyszámú illusztrációk is emelik az idei évkönyvnek szakirodalmi értékét. Különösen figyelemre méltó a szerkesztőnek a magyar stílusra vonatkozó érdekes mellékletei, melyek sok szép mintáját mutatják be a *Huszka József* kitűnő rajztanár által készített magyar stílusú díszítő rajzoknak. Nem vétünk tehát vele köteles szerénységünk ellen, ha az idei Évkönyvről azt állítjuk, hogy becses részét fogja képezni bárki szakirodalmi könyvtárának. Ezért melegen ajánljuk minden törekvő nyomdász figyelmébe. Az Évkönyv ára helyben 1 korona 40 fillér, vidékre 1 korona 54 fillér.

**Az 1903-iki ajándék-naptárak** az idén túlnyomó részben, mint tömbnapta-árak jelentek meg, de egyben konstatálnunk kell azt is, hogy kö- és könyvnyomtató intézeteink az ilyen formában is ki tudják fejteni ízlésüket. A tömbök táblája színes litografiai, majd dombornyomásban, egyik szingzag kiállításával, másik nemes egyszerűségével hat; maguk a tömb egyes lapjaira is kiváló gond van fordítva és minden aprólékos rész igyekszik feltüntetni a gondos, tiszta munkát és modern fölszerelést. Ily csinos, szép tömbnapta-árakat kaptunk a *Posner, Pallas, Révai és Salamon, Wodianer és Kertész* nyomdákban, valamint a *Keltner és Mohrlüder*-féle kö- és könyvnyomdából, a melynél a könyvnyomda munkája különösen szépen érvényesül. — A *Pesti könyvnyomda-r.-t.* ideai naptára új alak. Negyedréte formátumban, felül mérsékelt, s a felakasztásra szánt kiszögellésekkel, Kovács K. vízfestménye után, algráfiai (aluminium lemezekről való) színes nyomtatban a Quarnero gyöngyét, Fiumét tárja elének, igen sikerült előállításban; megjegyezzük, hogy az algráfiai nyomást Magyarországon eddig csak a Pesti könyvnyomda r. t. műveli. A színyomat közepén kétféle nyitható s belül — most már kétszeres nagyságú alakban — van elhelyezve a tulajdonképeni naptár. Az egész munkán gondos és tiszta kezeléssé látszik, a melyen kívül még a naptár nem mindennapi koncepcziója is érdekesen hat. — Valósággal egy grafikai csecsebecse a *Hornyánszky*-féle udvari könyvnyomda által kiadott jegyzékzebnaptár, azonban oly pompás, izléses és összehangatos kivitelben, mely ezt a kis művet a legkedvesebb látnivalóvá avatja. A márványozott borjúbörkötést magyar irányú aranynyomású cirádák díszítik, az előlapon a felső jobb sarokban az évszámmal, a hátlap bal felső sarkában pedig a cég felirásával; a könyvecske két gömbölyített széle és hátsó két sarka arany-, a többi piros metszéssel van ellátva. A címerrel ellátott izléses belső címlap után, egy könyvet tartó ígéző szépségű fiatal leányalakot látunk stilszerű színes keretben, ez

után jön két oldalon a 12 hónap, a napok nevei és a kelet-számokkal, utána részletesebb naptár, minden hónap két-két oldalon, a melyet a napijegyzetekre szánt rész követ, minden hónap négy-négy oldalra beosztva. A jegyzetek után hasznos tudnivalók következnek, s végül — mintegy függelékül — azon elismerő levelek, melyeket a cég, különféle diszkidványai megküldése révén kapott a társadalmi élet legkiválóbb kitűnőségei, írók és szakemberek részéről. A belső tipografiai kiállítás méltó tartalom a szép kötéshez, minden egyes részén csín és izlés ömlik el; különösen kedvesek az egyes hónapok fejéit képező miniatűr-rajzok, melyek a 12 hónapon keresztül a kézirat elkészültétől egész a nyomtatvány vagy könyvek szállításáig ábrázolják az egyes fázisokat. Az egész szövegrész, kivéve a naptárban előforduló piros ünnepeket, diszkrét zöld színben van tartva, míg valamennyi oldalt, modern, halvány lilaszínben tartott keret vesz körül. Mindez, teljes harmoniában, oly kedves tipografiai dolgot alkot, melyre ez elsőrendű cég is önértettel tekinthet. — Fali naptárt a *Hamburger és Birkholz* cégtől és az *Athenaeumtól* láttunk. Az előbbi évek óta mindig magas előállítási színvonalon álló naptárakkal szokott előállani; ideai naptára szintén ilyen, szakképzett-ségről és magas fokú munkaképességről tanuskodik. Az Athenaeum — azt hisszük — az idén először lepte meg megrendelőit nagyszabású fali naptárral, hanem ez aztán méltó is a nagyszabású intézethez; kézzelfoghatóan mutatja be a közönségnek, hogy mily kitűnő litografiai berendezéssel bír s minő szakavatott munkások állanak rendelkezésére. — Két könyvkötő-vállalattól is kaptunk tömb-naptárt, melyeknek tábláin a könyvkötő-nyomás szerepel, és pedig a modern izlésnek teljesen megfelelően; az egyik a *Frankl és Werner* cégé, a melynek szép munkái előttünk már régebben ismeretesek, s a mely Iris-alnyomatú celluloid-lapon fekete és aranyban alkalmazza cégét, alatta a parlament látképevel s a háttérben a felkelő nappal; a csoportosítás igen izléses, a kivitel kifogástalan. A másik könyvkötő cég *Hermann Győző*; ezen naptárnak bőr támlapja van, a melyen szép könyvkötői dombornyomást látunk, egy-egy igen diszkrét színes virágocskával, a cég aranyban van nyomtatva; eredetisége e naptárnak, egyúttal szabadalma is a cégnek, hogy minden hét felső részén, az azon hét napjainak megfelelő keletszámok, külön-külön leszakíthatólag vannak alkalmazva, mely arra jó, hogy ha naponkint rendszeren leszakasztjuk a napi dátumot, nem kell az előtűnk levő hét nap közül kikeresni, hányadika van, mert a fent alkalmazott első szám azt első pillantásra megmutatja. Egyebekben a naptáron látható könyvkötői disz-munka szép munkaképességre vall. — Meg kell még említenünk a *Carmine* bécsi cég tömbnapta-árát, hatalmas nagy alapon, mely gyönyörű litografiai munkát tár szemünk elé, — és a bécsi *Friedrich Polacsek* grafikai üzletének tömbnapta-árát, mely elegáns fehér celluloid alapon, ugyanilyen fedőlappal kétszínű nyomásban, minden egyes napnak külön naptári lappal jelent meg.

**Új könyv.** A *színes festékek, azoknak alkalmazása és keverése* címen hézagot pótló munka legközelebb való megjelenéséről adhatunk hírt. Szerzője *Fuchs Zsigmond*, a Pallas nyomda főgép-mestere, kinek neve maga elegendő biztosíték, hogy e művet előre is szakirodalmunk kiváló nyereségének tartjuk. Tartalma felől tájékozást nyújt a könyv anyagának címei szerint való következő felosztása: Színérzék. Színek helyes látása. Színharmonia. Festékek vegytana. A világosság befolyása a színekre. Színek keverése. Festékek csoportosítása. Festékek gondozása. A három- és négyszínnyomás. Czitokromia stb. stb. A munkára, mely szakmánknak a magyar szakiro-



dalomban eddig kevésbé kultivált nyomtatási részét teljesen feloleli s a gyakorlatból vett mellékletekkel és szinkalával is el lesz látva, előre is felhívjuk érdeklődő szakköreink s különösen haladni vágyó gépmester és mesterszedő szaktársaink figyelmét.

A **Hornyánszky Viktor** cs. és kir. udvari könyvnyomda időnkint meg szokta lepni üzletfeleit termékeinek különleges kiadásával. Így most is beküldött hozzánk egy füzetet *Modern Typographia I. 1902. november* cím alatt, mely a műrecek egész sorát tartalmazza, bemutatva általuk a modern eljárások legújabb speciálisait. Találunk a füzetben gyönyörű három- és négszínnyomatokat, művészi kivitelű aktuális képes levelező lapokat és egyéb apróbb tipografikus úton előállított csecsebecskéket, továbbá dombornyomásokat a legélesebb plasztikában; szóval a Hornyánszky-czég újra megmutatta a kiadványával fényes alkotó képességének elsőrendűségét, a külföld hasonló műintézetekkel egy sorban való haladását.

**Harmincz éve**, hogy a fővárosi **Rigler József Ede** papírnemű-gyár és nyomda részvénytársaság, kis kezdetből kiindulva, a mai hatalmas intézette nőtte ki magát, mely idő alatt elsőrendű kö- és könyvnyomda lett belőle, s Visegrád és Dömös között egy nagyszabású faárnygyárat is létesített, a Keletre pedig igen jelentékeny kivitelű teremtett papírnemű-árúkból. Az intézet ez idő szerinti vezető igazgatója, **Moiret F. Ödön**, az intézet grafikus osztályát jelentékenyen kibővítette és művészi irányba emelte, a mit igen szépen érvényesített az intézet által kiadott díszes füzetben, melyben a gyár alapítása óta lefolyt harmincz esztendő t vázolja írásban és képes bemutatásban.

**Nádor Lajos**, általában előnyösen ismert szaktársunk, ki eddig a Carmine czég képviselője volt s annak budapesti fiók-szaküzletét vezette, mult év november végén fölbontotta a közte és a czég között lévő üzleti viszonyt és miután a czégtől, az azon időig szintén általa vezetett gépjavitó műhely (IX., Köztelek-utca 6.) megvette és saját számlájára Benger Ágoston segédletével tovább vezeti, egyúttal — újabb képviselők útján — föntartotta eddigi üzlethelyiségében (IX., Rákos-utca 11. sz.) „Polacek és Nádor“ czég alatt grafikai szaküzletét is. **Nádor Lajos** jelenlegi képviselői a következők: Augsburgi gépgyár részvénytársaság, Faber és Schleicher gépgyár, A. Hogenforst gépgyár, végül Berger és Wirth festékgyár. **Nádor** szaktársunk előkelő szakképzettsége, valamint az általa képviselt czégek elsőrangú mivoltja, de az általa birt és vezetett gépjavitó műhely szükségessége is, mind egy-egy biztosíték arra, hogy az általa itt megteremtett üzleti teret nemcsak meg fogja tartani, de azt fokozatosan fejleszteni is fogja tudni.

**Carmine Hugó** jóhirű bécsi czég budapesti képviselőjében változás állott be, a mennyiben az eddigi képviselő **Nádor Lajos** szaktársunk megvált a czégtől, és mint egy másik hírünkben említjük, önállósította magát. A czég a képviselőt most már **Kurfürst Miksára**, ki eddig is a czég embere volt és **Stecklin Nándorra** bízta, ki eddig a Wüste-czég budapesti fiókját vezette. **Stecklin** szaktársunkat széles körökben ismerik, mint igen rokon-szenves és képzett embert, és így azt hisszük, hogy új állásában is meg tudja tartani azt a pozíciót, melyet a budapesti piacon eddig elfoglalt. A képviselő üzlethelyisége most a Király-utca 26. sz. alatt van.

**Beküldetett** a Budapesti kereskedelmi és iparkamara könyvtárának katalogusa 1902. évről. Szerkesztette **Szabó Ervin**, a kamara könyvtárosa. Ezzel a könyvtárral újra szaporodott a fővárosi nyilvános jellegű könyvtárak száma s hogy e célú minél hathatósabb módon szolgálhassa,

elhatározta a kamara könyvtárának katalogusát kinyomatni. E feladatnak **Szabó Ervin** szakképzett könyvtáros derekasan meg is felelt. A 6948 mű, illetve 17.145 kötetből álló könyvtár gazdag tárházát képezi a kamara hatáskörébe tartozó szakirodalomnak, különösen a társadalomtudomány tekintetében. Így a *Statistika* 1262 kötettel van képviselve, a *Munkáskérdés* 444-el, *Szocializmus* 97-el, *Társadalomtudomány* 259-el, *Szövetkezés* 88 kötetel stb. stb. Ismét birunk tehát egy ismeretterjesztő intézménnyel, melyet törekvő szaktársainknak figyelmébe ajánlunk.

**Jubileum.** A székesfővárosi házinyomda személyzete m. hó 27-én ünnepelte meg a könyvnyomda osztály művezetőjének **Köberling Károlynak** 25 éves jubileumát. Dél-előtt az intézetben folyt le az ünnepély, hol **Jauernik Nándor** igazgató üdvözölte az ünnepeltet, s átnyújtotta a személyzet értékes ajándékát és **Váry Sándor** korrektor által felolvasott díszes, szép emléklapot. A könyvnyomda osztály élén **Tiringer Károly** művezető, utána **Baumgartner András** könyvnyomda műszaki munkás üdvözölte a jubilánst. Este pedig a budai Vigadóban a *Typographia* dalkör és házi zenekar szives közreműködésével sikerült hangversenyt és 140 terítékű társasvacsorát rendezett. Felköszöntőt mondottak **Jauernik Nándor**, kiemelve a derék művezető érdemeit, továbbá **Mihályi József** és **Mellyes Belizár**, míg **Tiringer Károly** a könyvnyomda osztály vezetője **Jauernik Nándor** igazgatóra üritett poharat. Vacsora után tánczra perdült a társaság és a kedélyes, fesztelen mulatságnak csak a hajnal beszüródő világossága vetett véget.

**Primadonna a nyomdászoknak.** **Fedák Sári**, a ki jelenleg a Népszínházban aratja diadalait, megfogadta, hogy a jövőben mindannyiszor, valahányszor valamely új darab, melynek főszerepét ő játssza, a huszonötödik előadást megéri, ennek örömeire valamely hazafias vagy jótékony czélra 100 koronát adományoz. A jeles művész ezt az ígérteit szentül meg is tartja s a napokban, a **Bob herczeg** című operett huszonötödik előadása alkalmával 100 koronát küldött a nyomdászok jótékonyági körének. Az adomány szép bizonyossága az ünnepelt primadonna mélyen érző jó szívének s a nyomdászok között a művész ezen gyengéd figyelme kellemes meglepetést kellett.

A **Magyar Iparművészet** imént megjelent 1902. évi 6-ik száma méltón zárta le a mult évfolyamot. Tanulságos tartalom mellett a szebbnél szebb illusztrációk egész sorát találjuk benne; ezek közül különösen érdekel bennünket **Rozsnyay Kálmán** cikke az ex librisekről, mely ennek a műfajnak több sikerült példányát mutatja be.

**Czégváltások.** Budapestén az eddig fennállott **Schlesinger és Kállai** nyomdai társaszcég feloszlott; az üzletet **Kállai Ármán** folytatja saját neve alatt, **Schlesinger Vilmos** pedig önálló nyomdaüzletet nyitott. — **Ráczkevény Cseri István** tanult nyomdász vette át a Rode I. czégű nyomdát. — **Galamb Zoltán** Lengyelőtőről áttette nyomdáját Jászapátira.

**Csöd.** **Wendt** és fia könyvnyomdai és vonalozó intézete Budapestén, csődöt mondott.

**Új nyomdák a vidéken.** Gyergyó-Szent-Miklóson **Sándory Mihály** nyitott új nyomdát; — **Zilahon Nádler Béni** állított ilyet fel; — **Besztercebányán** pedig *ifj. Nádory Gyula*.

A **Nádory-féle** zólyomi könyvnyomda mintakönyvét kaptuk a mult napokban, a melyből ismét csak azt látjuk, hogy a nyomda a modern igényeknek megfelelően van felszerelve és a vidéki nyomdák elsőbbségi közé tartozik; a mintakönyv összeállítása pedig azt bizonyítja, hogy a vezetés szakszerű kezében van.





NÉGYSZÍNNYOMÁS

VIERFARBENBUCHDRUCK  
VON  
C. ANGERER & GÖSCHL, WIEN.

NACH KINEM OBLGEMÄLDE VON HANS LARWIN.

FOUR-COLOUR PRINTING  
BY  
C. ANGERER & GOESCHL, VIENNA.

FROM AN OIL-PAINTING BY HANS LARWIN.





**Galamb Zoltán** „könyvnyomdatulajdonos“ Lengyeltóti fölszedte sátorfáját — miután egy darabig ott terjesztette a világosságot — és vitte Jászapátira, hogy Gutenberg apánk találmányával az ottani jó magyar nép szellemi életének szolgálatába álljon és izlését kiművelje. Nagyon természetes, hogy első és legszentebb kötelességének tartotta azonnal lapot *alapítani*, illetve *szerkeszteni* Jászapáthi és Vidéke címmel. Ennek a hetilapnak egy pár száma jutott kezeink közé. Hogy milyen szemérmetlen módon élnek vissza egyes vidéki helyeken a nyomdászattal, bizonyítja ez a *könyvkötő* és a nyomdász legényei, a kik bizonyára méltó társai a szellemi elfogultságban. Mert hogy a betűszedés egyik legegyszerűbb részében — a többiről nem is szólunk — a sor végén levő szavak elválasztásában is milyen jártassággal bírnak, bizonyítják az itt felsorolt elválasztások, mint: el-ső, jászapá-tii, kelle-ne, jóko-ra, hö-se, élő má-sa, föllép-ni, (öntudatlan) le-li (jutalmát), hábo-ru, szür-ke, szipkagyá-rom, lánya-ik és még vagy százötven ilyen és más hasonló elválasztások és hibák, a milyeneket az elemi iskolák alsóbb osztályaiba járó tanulók sem tesznek. A mi pedig a nyomást illeti, arra még a sajtkeskedő sem reflektálhat, mert mi a festékszafatokban benne végjük látni a festékre szállt és ottragadva elpusztult legyek lábait is. A szellemi része is a leggyaralóbb. Ebből is nyújtunk olvasóinknak egy kis izelítőt, egy vers nyolcz soros strófáját:

Kiszáradt a rózsabokor  
Nem lesz több virága,  
Bus csalogány nem fog többé  
Fészket rakni rája,  
Szár az ágról lekap egy —  
Kis levelet zord szél,  
Fujja fujja, elsodorja  
S elmúlásról beszél.

Ilyen lap és nyomda van hivatva az ország legmagyarabb vidékén, a jászásban a jóízlést megteremteni és a szellemi életet vezetni! Szegény jászság!

A **lőcsei könyvnyomó** cím alatt fölötté érdekes tartalmú dolgozat jelent meg a Szepesi Lapok 1902. évi 51., 52. és 53. számaiban *Hajnóczy Iván* tollából. Cikkíró nagy szakavatottsággal vázolja különösen a régibb időbeli lőcsei nyomdászokat, a Breuer-család korszakát, mely hálás tárgyat nyújt a minél behatóbban történendő kutatásra. Jövő számunkban bővebben rátérünk Hajnóczy munkájára.

Az **utczai hírlapelárúsítás ellen** mozgalom indult a vidéki hírlapkiadók körében s küldöttség járt Széll Kálmán miniszterelnöknél, melyben Nagykorörs, Czegléd, Félegyháza, Temesvár, Arad, Kassa, Máramaros, Nagy-Károly, Békés-Csaba, Mezőtúr, Szolnok, Hatvan, Eger, Jászberény, Zemplén, Szatmárnémeti, Gyöngyös, Szeged, Miskolcz, Debreczen, Kolozsvár városok lapkiadói voltak képviselve. A miniszterelnök megígérte, hogy fölveszi ez ügyben a tárgyalásokat s keresni fogja a megfelelő gyökeres segítséget.

A **hazai hírlapirodalom 1901-ben.** A hazai hírlapirodalom 1901-iki állapotáról hoz kimutatást a Magyar Könyvszemle melléklete. A kimutatás a következő: Magyar nyelvű politikai napilap volt 70, ebből Budapesten megjelent 24, vidéken 46. 1900-ban 57. Politikai hetilap volt 93, 1900-ban 79. Vegyes tartalmú képes lap 12, 1900-ban 12. Szépirodalmi és vegyes tartalmú lap 22, 1900-ban 25. Humorisztikus lap 18, 1900-ban 18. Egyházi és iskolai lap 52, 1900-ban ugyanannyi. Szaklap 278, 1900-ban 276. Hirdetési lap 218, 1900-ban 209. Vegyes melléklet 33, 1900-ban 37. Összesen volt magyar nyelvű lap 820, 1900-ban 782, a szaporodás 38. A nem magyar lapokról Kereszty István számol be. Német politikai lap volt Budapesten 13, 1900-ban 14, vidéken 24, 1900-ban 23.

Szak- és vegyestartalmú német lap volt Budapesten 53, 1900-ban 61, a vidéken 71, 1900-ban 53. Horvát nyelven mindkét évben 3 szaklap jelent meg. Szerb nyelven összesen 17 lap jelent meg, 1900-ban 18. Tót nyelven 10 lap, 1900-ban 11, orosz 3, cseh 1, lengyel 1, francia 4, olasz 3, héber 1. Megjelent Budapesten 86, 1900-ban 91, a vidéken 141, 1900-ban 125, összesen 227, 1900-ban 216. A folyóiratokról Horváth Ignác tesz jelentést. Magyar nyelvű folyóirat megjelent 336, Budapesten 213, vidéken 123, németnyelvű 31, Budapesten 16, vidéken 15, olasz 1, szerb 5, tót 20, román 1, bunyevác 1, esperanto 1, összesen megjelent 396 folyóirat, Budapesten 230, vidéken 166. Az egész hazában megjelent 1443 hirlap és folyóirat, magyar nyelven 1156, nem magyar nyelven 287. A magyar nyelvű hírlapirodalom fejlődése ez: 1830-ban 10, 1840-ban 26 (1848-ban 86), 1850-ben 9, 1861-ben 65, 1877-ben 164, 1881-ben 356, 1891-ben 645, 1901-ben 1156 hirlap és folyóirat jelent meg magyar nyelven.

**Bécsben** nemrég ülte fennállásának századik évfordulóját a *Johann N. Vernay*-féle nyomda. Ez alkalomból a cégtulajdonosok 25.000 koronára rugó alapítványt tettek, melynek negyszázalékos kamatai a személyzet segélyezési járuléka gyanánt fognak szolgálni.

**Haláleset.** Folyó hó 3-án hunyt el *Berlinben* a *Graphische Welt*, a németországi nyomdai művezetők egyesülete hivatalos közlönyének szerkesztője, *Thieme Armin*, élete 52-ik évében. Az elhunyt nagy érdemeket szerzett magának a nevezett egyesület létrejövételében s szeretetreméltó személyes tulajdonságainál fogva is közszerepben állott úgy pályatársainál, mint az általánosnyomdászvilágban.

**Huszonöt éves fennállásának** emlékéit ülte nemrégén a *Luzernben* működő *Roman Scherer* fabetű gyári cég. A cég, mint első e nemű vállalat Svájcban, 1877-ben kezdte működését, szerény méretekből, s termékei jóságával elérte a mai előkelő pozícióját gyártási cikkekben. Ma a gyár havonként 50.000 fabetűt produkál, azaz annyit, mint kezdetben egy egész évben. A cégtulajdonos az ünnepély emlékére személyzete részére segélypénztárt alapított; azonkívül kedélyes estélylyel ülték meg az emlékezetes évfordulót.

**Megjelent az Annuaire de l'Imprimerie** 1903-ra szóló tizenharmadik évfolyama *Müller Arnold* hazánkfia szerkesztése mellett. A közhasznú évkönyv a rendes rovatokon kívül történeti vázlatot közöl Dolet István XVI. századbeli nyomdászról, ki szabad gondolkozása miatt tüzhálalt szenvedett Párisban 1546. évi augusztus hó 3-án. Azonkívül több szakcikk képezi a vaskos zsebrétű könyv tartalmát. Tehnikai kiállítása hasonló a mult évi folyaméhoz, melyet tüzetesen leirtunk tavalyi februári számunkban.

A **Typograph szedőgépek** nagy elterjedéséről értesülünk újabban. Így felállított egy ilyent a Stefan Tietze cég Aussig a/E.-ben; továbbá kettőt R. Gerzabek & Co. Reichenbergben; s ezzel most Ausztriában és Magyarországon összesen 79 Typograph szedőgép működik. Németországban az előkelő lipcsei Julius Klinkhardt cég rendelt legújabbán két ilyen szedőgépet. Olaszországban is kezd a Typograph terjedni; így négy ilyen szedőgép lett felállítva a Giuseppe Civelli cég által Milano és Firenze városokban; ugyancsak négy darabot rendelt a veronai Gaetano Franchini nyomdaczég.

Az **amerikai könyvkereskedők** nemrégén kongresszust tartottak, melyen egyebek közt szóba került a mai hírlapok papirosának silánysága is. Kifejtették, hogy napi 84 oldalra terjedő tartalom mellett a kiadó csak rossz minőségű papiros használatával bír fennállani, s így nem csoda, ha a húsz év előtt nyomtatott napilapok szét-

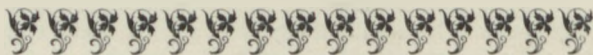


mállani kezdenek. Mi lesz majd mindezek után ötven évvel később, azt könnyű előre látni. A kongresszus javaslatba hozta oly rendszabályok életbeléptetését, melyek a lapkiadókat kényszerítik bizonyos ellenállóbb természetű papírfajtáknak használatba vételére. Ezzel ugyan redukálódnának a lapok oldalszámái, de ez csak hasznára válna úgy a nagyközönségnek, mint a kiadóknak.

**A krétás papiros történetéből.** Most, mikor a krétás papiros használata olyan nagyfontosságú lett, hogy az autotipiai és különösen háromszínű nyomtatással foglalkozó könyvnyomató meg sem igen lehetne már nélküle, az amerikai szaklapok fölvetették azt a kérdést: kicsoda is volt a krétás papirosnak a föltalálója? A puhatólódások eredményeképpen kisült, hogy e papirosfajtát idestova már 25 esztendeje találták föl, még pedig nem kisebb ember, mint a newyorki *Theo L. De Vinne*, korunk legkiválóbb szakírójának kezdeményezésére. Neki ugyanis abban az időben valami olyan illusztrációs munkát kellett nyomtatnia, a mihez az akkoriban ismert simított papirosfajták sehogy sem voltak eléggé alkalmasak. *Charles M. Gage* papirosstehnikushoz fordult tehát, a ki rövid gondolkodás után kijelentette, hogy a papirost vékony krétaréteggel való bevonással s azután való simítással alkalmassá lehetne tenni a legfinomabb tipografiai lemezek nyomtatására is. De Vinne megkövette a papirosstehnikus tanácsát s az ő példájára csakhamar mások is használni kezdték a krétás papirost.

**A magyar királyság első századaival** és Kálmán uralkodásával foglalkozik Acsády A magyar irodalom története című művének, most megjelent 5. és 6. füzetében. Mint az előbbi füzetekben, úgy ezekben is a nemzet kialakulásának belső történetére, a szociális és közgazdasági mozzanatokra helyezi a fősúlyt. Gyönyörű fejtegetésekben mutatja ki Acsády, hogy az első királyok bölcs és minden ízében magyar politikája mint csoportosította a magyarság minden rétegét a trón köré, mint egyesültek a magyar állameszmében a nép legkülönbözőbb elemei. Egészen új távlatok tárulnak fel az előtt, ki Acsády munkájából ismeri meg a magyar királyság első századának és Kálmán uralkodásának történetét. És milyen élvezetesen vezet be Acsády ezekbe a mély történelmi igazságokba. Hiszszük, hogy a közönség méltányolni fogja ennek a kész történelmi munkának kiválóságait, méltányolni annál inkább, mert ha elolvassa, neki lesz benne a legnagyobb gyönyörűsége.

**Bekötési táblát** rendelnél óhajtó olvasóinkat felkérjük, hogy ebbeli szándékukat az 1 K 60 f összeg (vidékiek 1 K 74 f) egyidejű beküldésével, f. évi február hó 15-éig velünk közölni sziveskedjenek. Később jelentkezőket, sajnálatunkra, már nem elégíthetünk ki.



### Havi ülés 1902. december 28-án.

Elnök: *Tanay József*.

Elnök üdvözi a megjelenteket, fölkéri Novák László tagtársat „A régi könyvnyomatók könyvdisztési anyaga” című f. olvasásának megtartására.

A tanulságos fölolvadás után Elnök köszönetet mond fölolvadásnak sikerült dolgozatáért és egyszersmind fölkéri annak átengedéseért a Grafikai Szemle részére.

Ezután Elnök bejelenti, hogy Gelléri Mihály, Körünk tiszteltbeli tagja, a múlt havi ülés eseményei következtében beadta lemondását. Titkár a farsangi mulatságról tesz jelentést, mely február hó 14-én (szombaton) a Katholikus kör dísztermében tartatik meg, a bosnyák zenekar közreműködésével.

Pénztáros jelentése a következő:

Az 1902. november havi pénztári jelentés kivonata. *Bevétel:* Tagdíjakban befolyt 180 korona 84 fillér, november 30-iki házi estély bevétele 25 korona 20 fillér, Ács-alap kamatai 26 korona 25 fillér, áthozat szeptember hórl 2208 korona 32 fillér, a szakirodalmi alap áthozata 180 korona 82 fillér, függő követelés 128 korona = 2758 korona 93 fillér. — *Kiadás:* Nyomatványszámra 17—, nov. 30-iki házi estély kiadása 45 18, titkár és pénztáros vegyes kiadásai 570, házibér 1902. nov. — 1903. jan. 87 50, szépirod. lapok negyedévi előfiz. 6—, British Printer előfiz. 12—, rendezői jelvények 14 40, Bőle asztalos számlája 24—, Augenthaler M. Miksának pályadíkjáért 30—, készpénz a hó végén 2192 60, a szakirodalmi alapnál 190 05, függő követelés 128— = 2758 93. A Kör vagyonát képezi még: 10 db. Hitelszöv. részjegy = 100 korona, 2 db. Gutenberg-részvény = 100 korona, Gutenberg-szoboralap címén 340— Ács Mihály-alap címén 500—, Tagsági forgalom 1902. nov. hóban. *Beléptek a Körbe:* Blayer József (Beer és Tsa), Baron Lipót (Pátia), Boskovitz Béla (Buschmann), Czweck Lajos (Részvény), Fürth Mór (Pallas), Jeszenszky Károly (Részvény), Kittel Mór (Propser), Koppstein Géza (Wodianer), Leichtner Jakab (Márkus), Muhay Árpád (Pallas), Morgenthaler Henrik (Kánitz), Szauer Adolf (Fővárosi), Spánring László (Franklin-fiók). — *Kiléptek a Körből:* Bárány Nándor (Pátia), Mrvcisin Márk, Ambrózy János (Légrady). — *Törlendők, mint ismeretlen tartózkodásúak:* Berecz József, Káldor Lajos, Novák Ferencz, Novák József, Sági József, Drah Vilmos, Farkas Miklós, Reiner Dezső, Nemsits Ernő, Walder Sándor, Kranner Lipót, Hirschler Zsigmond, Tanos Károly, Koch Vilmos, Ritter Béla, Wincze Rezső, Schwarz Adolf. — *Tagulmány:* 367 rendes, 4 pártoló, 12 tb. = 383 tag.

Pénztáros jelentését havi ülés tudomásul veszi.

Stalla M. óhajítja, hogy az Évkönyv munkálatait a választmány a jövőre előbb kezdje meg, nehogy az ismételtlen késedelemnek legyen kitéve. Elnök erre megjegyzi, hogy az idei kéسدelmet legnagyobb részét a pénztárosválság idézte elő, mely éppen arra az időre esett, midőn a munkálatokat el kellett volna kezdeni.

Több tárgy nem lévén, ülés vége.

*Bujnovszky Rezső,*  
titkár.

**A Szakkör t. tagjait kérjük,** hogy mindennemű *kondícióváltozást* úgy az *abba való be-*, mint *kilépést haladéktalanul* adjanak tudtul a Kör pénztárosának (lakik VIII., Rökk Szilárd-u. 30., I. em. 13.), mert csak így kaphatják meg pontosan az őket megillető kiadványokat és meghívókat. Elég erre a czélra egy egyszerű levelezőlap. — Együttal tudatjuk a t. tagtársakkal, hogy Körünk pénztárosa: *Bozsik István* minden vasárnap délelőtt 10—12-ig található a körhelyiségben (VII., Kerepesi-út 30., félemelet).

**Németh Ferencz** fényképész (IX., Bokréta-utca 23. sz.) a következő, igen mérsékelt árban készít fényképeket a Szakkör tagjai és családjai részére:

Vizit-fénykép...	6 db.	5 K,	12 db.	8 K.
Kis Makart	6 "	9 "	12 "	14 "
Kabinet	6 "	10 "	12 "	18 "
Makart	6 "	15 "	12 "	26 "

Megrendelés alkalmával mindig az *utolsó havi nyugtával* kell igazolni azt, hogy az illető a Szakkör tagja.

**Erdélyi M. cs. és kir. udvari fényképész** (Budapest, IV., Ujvilág-utca 2., a Kossuth Lajos-utca sarkán). Szakkörünk tagjainak fényképek készítésénél a következő kedvezményeket adja:

6 db. vizit	fénykép	6 K,	12 db.	10 K.
6 "	kis Makart	14 "	12 "	24 "
6 "	kabinet	16 "	12 "	26 "
6 "	Makart	20 "	12 "	36 "

A midőn e kedvezményt Körünk tagjainak figyelmébe ajánljuk, egyben tudomásul adjuk, hogy a *tagság mindenkor az utolsó havi nyugtával igazolandó.*

**Kedvezményes jegyek a Magyar Színházba.** A Magyar Színház igazgatósága Körünk megkeresésére a következő, igen mérsékelt helyáratok engedélyezte:

1. erkély 2 kor.	— filléres helyet	1 kor.	20 fillérért.
1. " 1 " (6)	" " "	1 "	— "

*A jegyek vasárnap és ünnepnapokon nem érvényesek.*

*Utaldványokat* (minden helyre külön, darabonként 4 fillérért) csakis a *havi nyugta felmutatása mellett* kaphatják a Szakkör tagjai *Bozsik Istvánnal* (VIII. ker., Rökk Szilárd-utca 30., I. em. 13., vagy IV., Vármegeház-utca 13.) és *Novitzky N. Lászlóval* (anyaegylet).

Felölös szerkesztő *Tanay József.* Főmunkatárs *Firtinger Károly.*  
Kiadótulajdonos a Könyvnyomdászok Szakköre.



## CSÖDTÖMEG ELADÁSI HIRDETMÉNY.

Vb. „Minerva“ nyomdai vállalat Hirschbein Adolf csödtömegéhez tartozó ingóságok ajánlati versenytárgyalás útján alábbi csoportok szerint eladatnak.

### I. csoport:

A csödlettárban 1—16. tétel sz. a. leltározott „Hamm“-féle heidelbergi gyártmányú gyorsajtó teljes felszereléssel, 1 „Anger“-féle papírvágó gép, 1 téglanyomó lábbal taposó amerikai ajtó felszereléssel, olombetűk, rézléniák, szedőállvány és betűszekrények, melyeknek beszerzési ára 10.198 korona, becsértéke 3261 korona.

### II. csoport:

A csödlettár 17—38. és 59—61. tételszámai alatt felvett vegyes doboz és csomagban levő fehér és színes levél- és névjegyborítékok, gyászlapok, névjegy-karton, csomagoló papír bálban és papírzacsok, melyeknek beszerzési ára 563 korona 22 fillér, becsértéke pedig 300 korona 98 fillér.

A zárt ajánlatok mindegyik csoportra elkülönítve, 1903. évi január 29-ik napjának délelőtti 10 órájáig alulírott tömeggondnoknál Miskolczon adandók be.

Az ajánlati feltételek a következők:

1. Az ajánlattevő köteles a becsérték 10%-át, vagyis az I. csoportra tett ajánlatával egyidejűleg 326 korona 10 fillért, a II. csoportra tett ajánlatával egyidejűleg 563 korona 32 fillért bántépénzül készpénzben, vagy ovadékképes értékpapírban alulírott tömeggondnok kezéhez letenni.

2. Az ajánlat az ajánlattevőre kötelező és a csöd-választmány annak elfogadása fölött 1903. évi január 29-én d. u. 2 órakor tartandó ülésen határoz tömeggondnok lakásán.

3. A választmány fentartja magának a jogot, hogy azon esetben, ha az ajánlatok egyikét sem tartja kedvezőnek, azok egyikét sem veszi figyelembe, s hogy továbbá az eladás tárgyát képező ingókat a helyszínen egyenként nyilvános árverésen eladathassa, fentartja továbbá a választmány a jogot az iránt, hogy a beérkezett legmagasabb ajánlatok felhasználásával az eladás tárgyát képező ingókat csoportonként nyomban megejtendő nyilvános árverésen értékesíthesse.

4. A mennyiben valamelyik ajánlat elfogadjatik, a vételár alulírott tömeggondnok kezéhez azonnal lefizetendő és a vevő a megvett ingókat minden haladék nélkül átvenni tartozik.

5. A csödtömeg az árúknak sem minősége, sem mennyisége, sem faja és árkiszámításért, valamint a csödlettárban netán előfordulható tévedésekért szavatosságot nem vállal s vevő azokat a helyszínen, a tényleges állapotnak megfelelően köteles átvenni.

6. A vételi illetéket vevő viseli s tartozik azt azonnal tömeggondnok kezéhez lefizetni.

7. A mennyiben vevő az ajánlati feltételeknek eleget nem tenne, bántépénzét elveszti és a választmány fentartja magának a jogot, hogy a fentebb körülírt ingókat az illető vevő veszélyére és költségére, akár ajánlat útján, akár szabadkézből eladja.

8. Az ajánlat elfogadásának időpontjától minden kár vagy veszély a vevő terhére esik.

Az eladás tárgyát képező ingók tömeggondnok közbenjöttével a délutáni órákban, a csödlettár pedig ugyanakkor annak irodájában megtekinthetők.

Dr. Vajda Adolf,

ügyvéd mint vb. „Minerva“ nyomdai vállalat  
Hirschbein Adolf csödtömeggondnoka (Hunyady-  
utca 4. sz. a.)

Szentesen egy üzemben lévő nyomda az érték harmadával örök áron azonnal átvehető, esetleg előnyös feltételek mellett bérbe vehető. A nyomdának napilapja van, gyorsajtóval és 16 q. betűvel van felszerelve. Értekezhetni Szentesen, 187. sz. Farkas Eugeniánál.



JULIUS MÄSER (Lipcse) A Mäser-lemezek raktára.  
magyarországi képviselője. TELEFON 62—79.

**BÖLE JÓZSEF**  
ASZTALOS M.

Van szerencsém tisztelettel értesíteni, hogy a **könyvnyomdai felszerelések** készítésére berendezett **Asztalos-műhelyemet** VIII., Vas-utca 7. sz., 10. ajtó alá helyezem. Szakmában számos éven át szerzett tapasztalataimmal fogva, mint eddig, úgy a jövőben is főtűrékvésem lesz t. vevőimet mindenképen kielégíteni. Szükség esetén kérem a fentnevezett új címemet használni.

Regálók s nyomdaiszekerények raktárában mind/g vannak.

**FISCHER** Tömöntöde  
**ÉS MIKA**  
Betüöntöde  
BUDAPEST, VI., RÉVAY-UTCZA 6.

A legkülönfélébb czélszerű és divatos **Könyv- és címbetűkből** nagy választékot tart. — Folyton készletben tart: szerb és héber betűket, körzeteket és kizárásokat, nyomdai szerelvényeket, betűszekrényeket és állványokat, a leggyorsabban készíthető és a legjobb minőségben kiállítva. — Ajánlja szabadalmazott **nyomdai vonalzó-berendezését** táblázat-szedéshez. Egy oktav garnitúra 20 korona.

*Elvállal igen jutányos áron egész nyomdai berendezéseket.*





Gyári üzemünk felőleli valamennyi, a grafikai szakma számára **FESTÉKEK** szolgáló gyártását, elismert kiváló minőségben.

A cég minden kiállításon, melyen részt vett, ki lett tüntetve, így Párisban is 1900-ban a **grand prix-vel** és két aranyéremmel.

RAKTARAK AUSZTRIÁBAN  
ÉS MAGYARORSZÁGBAN:

**CARMINE HUGÓ**  
BÉCS, BUDAPEST ÉS PRÁGA.

Alapítva 1892-ben.

**BLANCO**, vizit-, eljegyzési, meghívó-, esketési és menu-kártyák stb., préselt, merített, arany- vagy ezüstmetsszéssel, ugyszinte fehér facettel, a legfinomabb minőségig készíttetnek

**OCASEK KÁROLY**

fényképészeti karton-gyárában

Budapest, VI. ker., Király-utca 26. sz.

Arany- és ezüst-nyomás.



**SCHÖNTAG GYULA**

szakasztá'os

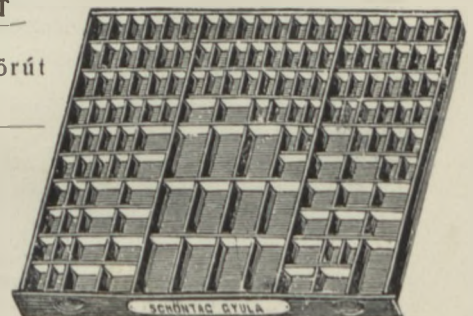
**BUDAPEST**

VI., Váci-körút  
51. szám.

Kis antika-  
szekrény 3 frt.  
Nagy szekrény  
4 frt.

\*

Arjegyák ingyen  
és bérmentve.



Főraktár és iroda:

MÜLLER TESTVÉREK, Budapest, V., Súlyom-utca 13.





**REPRODUKÁLO-MŰINTÉZET**

PHOTO - CZINKOGRAFIA

**WOLLITZ**  
**MANFRÉD**

TELEFON 18-99

AUTOTYPIA  
PHOTOTYPIA  
CHEMIGRAFIA  
4-SZÍNŰ NYOMÁS  
PHOTOLITOGRAFIA

BUDAPEST, VI. KIRÁLY UTCZA 30.



Könyv- és könyomdai  
festékgyár.

**Wüste F.**

Iroda és raktár:  
**BUDAPEST**  
VII., Kertész-utca 4. sz.

Gyárt: könyv- és könyomdák részére  
való fekete és színes, valamint réz-  
nyomáshoz szükséges mindennemű  
és színű festékeket.

**Hengeranyag- és kence-gyár.**

# WÖRNER J. ÉS TÁRSA

GÉPGYÁR ÉS VASÖNTÖDE, BUDAPEST.

Egyszerű gyorsajtók 2 vagy 4  
festékdörzsölő hengerrel. Kétszint  
nyomó gépek, 2 festékszerkezettel,  
2 vagy 4 festékdörzsölő henger-  
rel. Tégelynyomású gyorsajtók.  
Önműködő késköszörülő-gépek.  
= Csomagoló- és simító-sajtók. =

**ASZNÁLT GYORSSAJTÓK**

alaposan kijavítva és átalakítva, jót-  
állás mellett jutányos árért eladók.

Papírvágó- és papírfúró-gépek.  
Aranyozó-, dombornyomású- és  
kivágó-sajtók. Könyvnyomdai kézi-  
sajtók. Tömöntödei berendezések.  
Könyomdai gyorsajtók. Transz-  
misszió-telepek. Hungária akczi-  
densz-gyorsajtók.

**KÖRFORGÁSÚ NYOMÓGÉPEK**

ujságok, könyvek és illusztrált mű-  
vek egy- és többszínbeni nyomására,  
tökéletesbitett tölcser- és körbenforgó  
késajtogató készülékkel.

Párisi világkiállítás 1900: Grand Prix.

# Monoline-Szedőgépek

a steyri Oesterreichische Waffenfabriks-Gesellschaft

== !! precíziós gyártmánya, a legegyszerűbb, ==  
 == !! legolcsóbb és legtökéletesebb szedőgép. ==

A Monoline-gépek immár működésben állanak: Bécsben a cs. kir. udvari és államnyomdában, a császári Wiener Zeitung, a Neue Freie Presse, Fremdenblatt, Extrablatt, Steyermühle, St. Norbertus-nyomda, R. v. Waldheim cégü üzletekben; Budapesten a Pesti könyvnyomda-részvénytársaság intézetében és még egyéb városokban.

Kizárólagos gyártási engedély Ausztria, Magyarország, Szerbia, Románia  
 és Bulgária részére

**A. Marklowsky v. Pernstein,** WIEN, VI.,  
 Wallgasse 28.

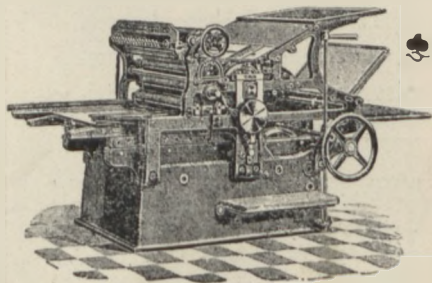
## VICTORIA-WERKE A.-G., NÜRNBERG

ajánlják sokféle szabadalommal és mintával védett

könyvnyomó gyorsajtóikat, hengeres kézisajtóikat,

a szedés és nyomás véghezvitelére való eszközeiket.

Összes gyártmányaik szeltében kedveltek s a legjelesebb nyomdaintézetekben is használatosak.

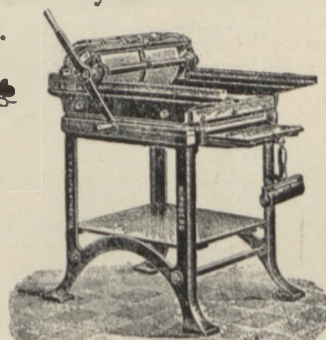


KÉPVISELI

**KLEIN JÓZSEF**

BUDAPESTEN

VI., Podmaniczky-utca 73.





Cs. és kir. szab.

**HERMANETZI**

papírgyár raktára

BUDAPEST

VI., Gyár-utca 64. szám.

Alapított 1829. évben.



Levél-, könyv-, karton-,  
nyomda-, író-, rajz-,  
boríték-, csomagoló-,  
göngy-, itató-,  
szűrle- és min-  
dennemű meri-  
tett nyomda-  
papirok.

MÁSOLÓ-,  
SELYEM- ÉS  
VIRÁGSELYEM-  
PAPIROK.

Merített író-, okmány-  
és könyvpapirok.  
PAPIRZACSKÓGYÁR.  
Mindennemű lemezek stb.



**UNION**  
FOTOCZINKOGRAFIAI  
MŰVITÉZET  
BUDAPEST.  
AUTOTYPA  
FOTOTYPA  
CHEMIGRAFIA  
FOTOLITOGRAFIA  
VI. UJ-UTCA 37<sup>sz</sup>

MINDENMŰ CLICHÉK ELKÉSZÍTÉSE  
VALAMINT  
KÜL ÉS BEL FÉNYKÉPFELVÉTEL ÉPÜLETEKRŐL,  
GYÁRAKRŐL, TÁRGYAKRŐL STB. ESZKÖZLETIK

TELEFON: 295

**CARMINE  
HUGÓ**

GÉP- ÉS SZERSZÁMGYÁRA  
BUDAPEST, VI., KIRÁLY-U. 26.

FŐZLET ÉS GYÁR

BÉCS, VII., BURGGASSE 90.

A PÁRISI KIÁLLÍTÁSON GRAND  
PRIX-VEL S KÉT ARANYÉREM-

MEL LETT KITÜNTETVE.

ALAPITTATOTT 1878. TELEFON 54—89.

A GRAFIKAI IPARÁGAK ÖSSZES  
SZÜKSÉGLETEINEK RAKTÁRA.

NYOMDAFESTÉKEK, KENCZÉK ÉS  
HENGERANYAG NAGY RAKTÁRA

**KAST és CHINGER**

G. M. B. H. STÜTTGARTI ÉS  
FEUERBACHI GYÁRAIBÓL.

KÉPVISELŐJE: KÖNIG ÉS BRAUER, WÜRZBURG  
HUGO KOCH, LIPCSE ○○○○  
AUGUST FOMM, LIPCSE ○○○○  
○○○○○○○○○ CZECHIA



ELSŐ MAGYAR  
**BETŰÖNTŐDE**  
 RÉSZV.-TÁRSASÁG

BUDAPESTEN  
 VI., DESSEWFFY-UTCZA 32. SZ.



BÉLYEGZŐ-METSZÉS. ↓		TÖMÖNTÖDE. ↓ ↓ ↓
MECHANIKAI MŰHELY.		ÓLOMZÁR-GYÁRTÁS. ↓
GALVANOPLASZTIKA. ↓		RÉZLÉNYA-GYÁRTÁS. ↓

Egész nyomdai berendezések jutányosan és gyorsan fogantatosítottak.

Dús raktárt tart magyar, német, horvát, szerb, román és bolgár ékezetű

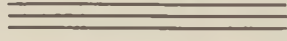
**KÖNYV- és CZÍMBETŰKBŐL,**

Körzetekből, rézléniákból és kizárásokból,

továbbá a legkülönfélébb ékítményekből és egyéb nyomdai felszerelvényekből.

TELEFON 23-70. SZ.



**ÚJDONSÁG**   
**!!** EGYETEMES TABELLA-ALAPZAT  
 Czettel és Bendtner szabadalma. ↓





- Nagy-Becskerék**  
Jokly Lipót.  
Pleitz Fer. Pál utóda (dr. Brajler L. és Mayer R.).  
Sepros Valtér.
- Nagy-Enyed**  
Nagyenyedi könyvnyomda  
és papíráruhágyár r.-t.
- Nagy-Kálló**  
Sarkadi József.
- Nagy-Kanizsa**  
Fischel Fülöp.  
Krausz és Farkas.  
Wajdics József Ifj.  
Weisz L. és F.
- Nagy-Károly**  
Róth Károly.  
Sarkadi Nagy Zsigmond.
- Nagy-Káta**  
Nagykátai és Monori  
könyvnyomda Nagy-  
Kátán (tul.: Molnár S.).
- Nagy-Kikinda**  
Oujin V.  
Pannonia ny.  
Radák János.
- Nagy-Kőrös**  
Bazsó Lajos.  
Oltinger Kálmán.
- Nagy-Marton**  
Gellis Henrik.
- Nagy-Mihály**  
Landesmann B.
- Nagy-Róczy**  
Büchler Béla.
- Nagy-Szalonta**  
Liebermann Mór.  
Reich Jakab.
- Nagy-Szeben**  
Drotleff József.  
Krafft W.  
Reissenberger Adolf.  
Tipografia r.-t.  
Tipografia Archidiecezana.
- Nagy-Szécsény**  
Olattstein A.
- Nagy-Szent-Miklós**  
Wiener Náthán.
- Nagy-Szombat**  
Fiebig József.  
Goldmann Miksa.  
Horovitz Adolf.  
Reisz L.  
Winter Zsigmond.
- Nagy-Szöllös**  
Ugocsi közp. könyvny.
- Nagy-Tapolcsány**  
Platzko Gyula.  
Zhorelia Gyula.
- Nagyvárad**  
Ifj. Berger Sámuel.  
Déry és Boros.  
Freund Lajos és Társa.  
Helyfi László.  
Hönnig I.  
Láng József.  
Laszky Ármin.  
Neumann Vilmos.  
Rákos Vilmos utóda.  
Sonnenfeld Adolf.  
Szent László-nyomda r.-t.  
(bérlo: Csávássy Gyula).
- Námesztó**  
Schein M.
- Naszód**  
Schwartz Mór.
- Német-Bogán**  
Rosner Adolf.
- Német-Palánka**  
Kristófek József.
- Nezdeier**  
Horváth Béla.
- Nyíregyháza**  
Bessenrei ny.  
Jóba Elek.  
Piringer János (tulajdonos :  
Özv. Piringer Jánosné).  
Szabolcsi Hírlap nyomdája  
(tulajd.: Székely Imre).
- Nyírbátor**  
Friedmann Lipót.
- Nyitra**  
Huszár István.  
Iritzer Zsigmond.  
Kapsz és Kramár  
Lówy Antal.  
Neugebauer Nándor.  
Reicheles Lipót.
- Ó-Becse**  
Lévai Lajos.
- Ó-Kanizsa**  
Brück P. Pál.  
Schwartz A.
- Oravicza**  
Kehrer C.  
Wunder Károly.
- Orosháza**  
Pless N.  
Veres Lajos.
- Orsova**  
Handl József.  
Orsovai könyvny. r.-t.  
Tillmann R.
- Ó-Széplak**  
Nyitrávölgyi gazd. egyll. ny.
- Paks**  
Rosenbaum Miksa E.
- Pancsova**  
Jovanovics Testvérek.  
Kohn Samu.  
Wittigschlager Károly.
- Pankota**  
Ifj. Bod József.
- Pápa**  
Goldberg Gyula.  
Nobel Ármin.  
Ref. fűtők. nyomda.  
Stern Rezső.
- Pásztó**  
Schlesinger Mihály.
- Pécs**  
Lycium nyomda.  
Pécsi irod. és könyvny. r.-t.  
Tajsz József.  
Wessely és Horváth.
- Pécska**  
Ruber István.
- Perjámos**  
Gatter és Frischmann.  
Hungária-ny.  
Pirkmayer Áljajos.
- Petrozsény**  
Figuli Antal.
- Pozsony**  
Alkalay Adolf és ffa.  
Angermayer Károly.  
Éder István.  
Frelstadt Mór.  
Katholikus nyomda.  
Natali M.  
Preisak György utóda.  
Westung. Grenzboten ny.  
(tul.: Simonyi Ivan).  
Wigand K. F.
- Pöstyén**  
Gipsz H.
- Predmér**  
Linka M. utóda: Rosen-  
zweig H.
- Putnok**  
Gaermer Ignác.
- Püspök-Ladány**  
Deutsch Israel.
- Ráczkeve**  
Cseri István.
- Rákospalota**  
Fischer és Deutch
- Resicza**  
Eisler József.  
Hungaria-könyvnyomda.
- Rimaszombat**  
Léval Izsó.  
Náray I. A.  
Rábely Miklós.
- Rozsnyó**  
Kovács Mihály.  
Salóvidéki nyomdája (tul.:  
Hermann I.).
- Rózsaszeg**  
Kohn József.  
Salva és Herle.
- Salgó-Tarján**  
Friedler Ármin.  
Pollacek József
- Sárbogárd**  
Spitzer Jakab
- Sárvár**  
Stranz János.
- S.-A.-Ujhely**  
Hegyalja-könyvnyomda  
(tul.: Alexander Vihmos).  
Landesmann M. és Társa.  
Lówy Adolf.  
Pannonia-nyomda  
(tul.: Jurcsó és Csakay).  
Zemplén-nyomda (tulajd.:  
Ehlert Gyula).
- Sárospatak**  
Ev. ref. főiskola nyomdája  
(bérlo: Steinfeld Jenő).
- Segesvár**  
Horeth Frigyes.  
Jördens Testvérek.
- Selmeczbánya**  
Joerges A. özv.
- Sepal-Szent-György**  
Jókai-nyomda r.-t.  
Móricz István és Vajna J.
- Siklós**  
Harangozó József.  
Minerva-nyomda  
(tul.: Klein F.)
- Somorja**  
Goldstein József.
- Sopron**  
Petőfi-könyvnyomda  
(tul.: Zsombor Géza).  
Romwalter Alfréd.  
Röttig Ousztáv.  
Török és Kremszner.  
Zollner Dezső.
- Stájerlak**  
Hollachütz F.
- Sümege**  
Horvát Oábor.
- Szabadka**  
Bittermann József.  
Braun Adolf.  
Kladek István és Társa.  
Krausz és Fischer.  
Szabados Sándor.
- Szamos-Ujvár**  
Auróra-nyomda (tulajd.:  
Todorán Endre).  
Odr. kath. egyházmegyei  
nyomda.
- Szokolca**  
Neumann, Teszlik és Tsa.
- Szarvas**  
Dulesch és Müller.  
Sámuel Adolf.  
Szikes Antal.
- Szász-Régen**  
Burghardt Rezső.  
Sebesch Károly.
- Szász-Sebes**  
Stegmann János.  
Winkler Lajos.
- Szászváros**  
Minerva-nyomda r.-t.  
Schäfer A.  
Szászvárosi könyvny. r.-t.
- Szatmár**  
Litteczky Endre.  
Morvai János.  
Nagy Lajosné.  
Pázmány-sajtó.  
Weinberger Testvérek.
- Szeged**  
Endrényi Imre.  
Endrényi Lajos.  
Engel Lajos.  
Ödönczi I. József.  
Schulhof Károly.  
Traub B. és Társa.  
Várnay Lipót.
- Szeghalom**  
Riegel Zoltán.
- Székelyhíd**  
Kohn Sámuel.
- Szegvár**  
Árva J.  
Báter János.  
Lengyel Pál.  
Ujfalussy Lajos utóda :  
Molnár Mór.
- Székely-Keresztúr**  
Szabó Testvérek.
- Székelyudvarhely**  
Becsek D. Fia.  
Betegh Pál.
- Székeshérvár**  
Debreceeni Gyula.  
Eisler Adolf.  
Olóck Mor.  
Singer E.  
Számmer Imre (tulajdonos :  
Heckenast Kálmán).  
Számmer Kálmán.  
Székeseh. és Vidéke ny.
- Szempcz**  
Fischer Náthán.
- Szentes**  
Kecskeméti Szabó Kálmán  
és Vajda Ernő.  
Szentes és Vidéke ny.  
Vajda Bálint utóda.
- Szent-Endre**  
Schwarcz I.
- Szent-Gothárd**  
Wellisch Béla.
- Szenicz**  
Beszó János és Társa.
- Szepes-Váralja**  
Buzás Dénes.
- Szered**  
Schreiber Mór.
- Szerencs**  
Simon József.
- Szigetvár**  
Corvina-nyomda.  
Kozáry Ede.
- Szilksó**  
Blank Simon.
- Szilágy-Cseh**  
Berkovits R.
- Szilágy-Somlyó**  
Böloni Sándor.  
Heimlich Weisz Katalin.
- Szill-Hadad**  
Fein Sámuel.
- Szolnok**  
Bakos István.  
Fuchs Lipót és fia.  
Fuchs Manó  
Hay és Oriin (Várm. ny.).  
Jász-Nagykún-Szolnok-  
megyei Lapok nyomdája  
(tul.: Vezéry Ödön).  
Wachs Pál.
- Szombathely**  
Bertalanffy József.  
Egyházmegyei könyvny.  
Oáhriel Ágoston.  
Seiler H. utóda: Szele és  
Breltfeld.
- Tab**  
Perl Pál.
- Tapolca**  
Lówy B.
- Tasnád.**  
Lövinger L.
- Tata**  
Engländer és Társa.  
Nobel Adolf.
- Temesvár**  
Csánád-egyházmegyei ny.  
Csendes J.  
Délmagyarors. könyvny.  
Outenberg-ny.  
Maugold Sándor.  
Moravetz Gyula.  
Stéger Ernő utóda.  
Uhrmann Henrik.  
Union-könyvnyomda (tul.:  
Steluer Ferencz).  
Veres Sámuel.
- Tenke**  
Maár L. Vilmos.
- Tisza-Füred**  
Goldstein L.
- Tokaj**  
Gestetner Adoll
- Tolna**  
Weltmann Ignác.
- Tolna-Tamási**  
Jeruzsálem Ede.
- Torda**  
Füssy és Sztupjár.
- Torna**  
Rosenblüth Simon.
- Török-Kanizsa**  
Brück P. Pál
- Török-Szent-Miklós**  
Rubinstein Sándor.
- Trencsén**  
Gansel Lipót.  
Skarnitzl X. Fr.
- Turóc-Szent-Márton**  
Gaspárik J.  
Magyar nyomda (tulajd.:  
özv. Moskóczy Ferenczné).  
Turóc-szentmártoni  
nyomda r.-t.
- Új-Arad**  
Mayer Lajos.
- Újpest**  
Fuchs Antal és József.  
Krömer Alajos.  
Sálgó és Társa.
- Új-Verbász**  
Pfliszter József.
- Újvidék**  
Fuchs Emil és Társa.  
Hirschenhauser Benő.  
Hungaria-ny. (Friedmann  
Samu).  
Ivkovics György.  
Miletics Szvetozár.  
Popovics Testvérek.
- Ungvár**  
Gellis Miksa.  
Jäger Bertalan.  
Lévai Mór.  
Székely és Illés.  
Unio könyvnyomda.
- Vác**  
Kir. orsz. fegyintézet ny.  
Kohn Mór.  
Mayer Sándor.
- Vág-Újhely**  
Brück Ignác.  
Horovitz Adolf.  
Löwysohn Manó.  
Steinmann J.
- Vajda-Hunyad**  
Ideál-könyvnyomda.
- Verebely**  
Neufeld Sándor.
- Versecz**  
Kehrer Béla.  
Kirchner Ernő.  
Veronits József.
- Veszprém**  
Dunántúli ny.  
Egyházmegyei könyvny.  
Krausz A. Fia.  
Népakarat nyomdája  
(tul.: Takáts Sz.).  
Pósa Endre.
- Zala-Egerszeg**  
Breisach Samu.  
Özv. Tahy Rozália és fia.  
Unger Antal.  
Vágó János.
- Zala-Szent-Grót**  
Nagy Sándor.
- Zenta**  
Beretka Imre.  
Kabus Ármin.  
Pekete Sándor.
- Zilah**  
Nádler Béné.  
Seres Samu.
- Zólyom**  
Nádosi Ferencz.  
Zólyom és vidéke ny.
- Zombor**  
Bittermann Nándor és Fia.  
Kollár József.  
Oblát Károly.
- Zsolna**  
Bjel és Jelinek  
Olasek Samu.
- Zsombolya**  
Wunder Rezső.



Már megjelent

a

MAGYAR  
NYOMDÁSZOK  
ÉVKÖNYVE

SZERKESZTI

PAVLOVSZKY J. ALAJOS

KIADJA

A KÖNYVNYOMDÁSZOK SZAKKÖRE

1903

TIZENNYOLCZADIK ÉVFOLYAM

Ára helyben 1 K 40 f, vidékre  
portomentes küldéssel  
1 K 54 f.

C. Rüger

Leipzig

Rézléniagyár, bélyegző-  
metszés, vésőintézet és  
nyomdai kellékek gyára.

MAGYARORSZAGI  
VEZÉRKÉPVISELŐ:

KLEIN JÓZSEF

Budapest, Podmaniczky-u. 73.

Utóbbi teljes nyomdai és könyvkötészeti  
berendezések szállítására is vállalkozik,  
pontos teljesítést garantírozva.

Államilag kedvezményezett első magyar  
könyv- és nyomdai festékgár

KURZWEIL JÁNOS ÉS TÁRSA

TELEFON  
56-64.

47.004. és 53.406.  
számú osztrák-magyar  
szabadalmak.

GYÁR, IRODA ÉS RAKTÁR:

BUDAPEST

IX., Márton-utca 19.

Készít legjobb minőségű ujság-,  
illusztráció-, mű-, disznú- és  
mindenféle színes és fekete fes-  
tékeket, Patent gelatin-henger-  
anyagot. **Szedősorzókat**, iga-  
zitható fesztővel, szabad. saját  
találmány. Bronzok, kenczék, ko-  
romégetés.

KITÜN-  
TETÉSEK:

Temesvár 1891. Phillip-  
popol 1892. Országos  
Iparegyesület 1892.  
Milleniumi kiállítás  
Budapest 1896.